

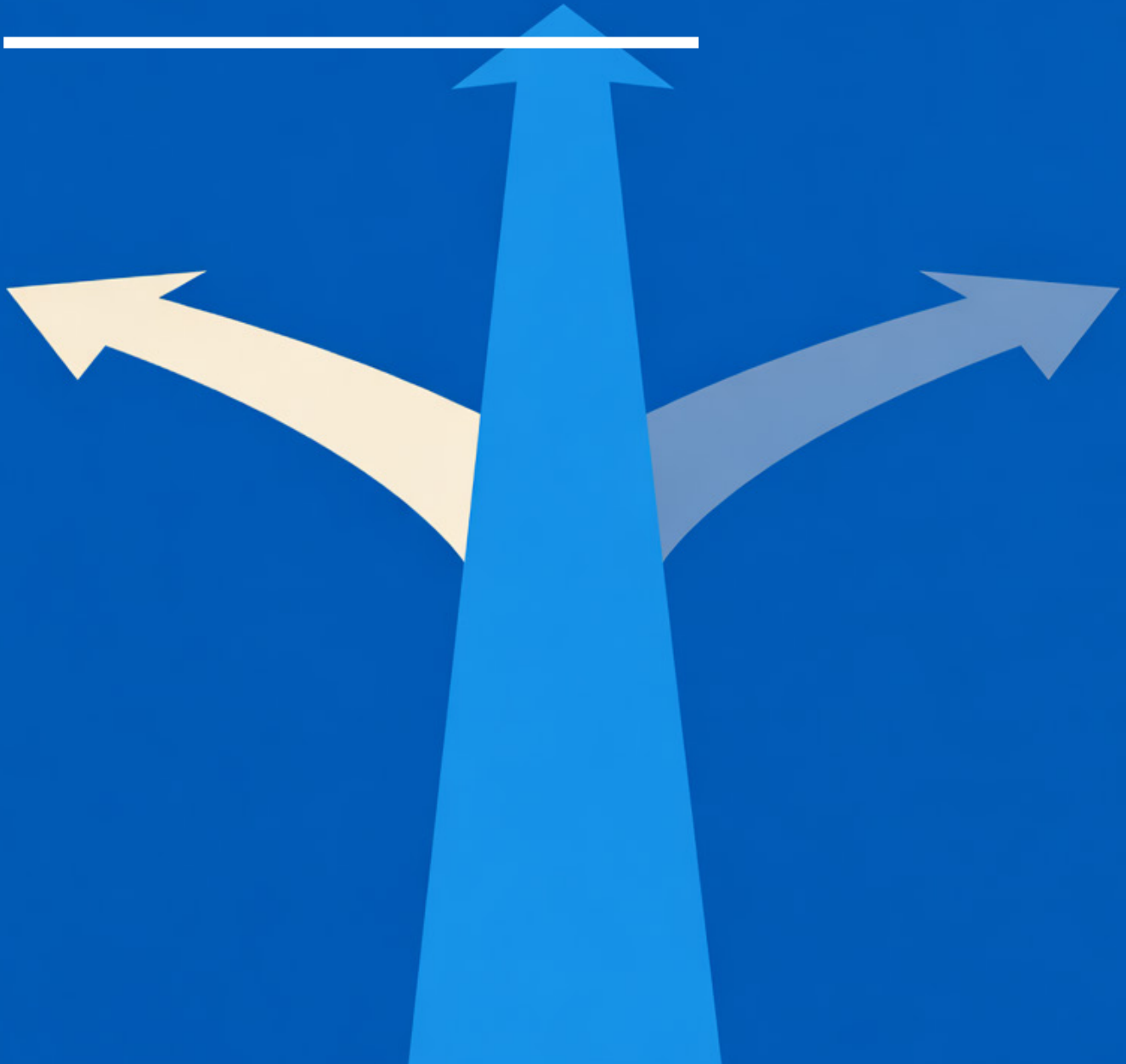

QKSS
Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë

**KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG**

KOSOVA NË VITIN 2030

Një dokument diskutimi me qasje parashikuese mbi angazhimin e SHBA-së, integrimin në BE, NATO/KFOR dhe dialogun për normalizim Kosovë–Serbi

KOSOVA NË VITIN 2030

Një dokument diskutimi me qasje parashikuese mbi angazhimin e SHBA-së, integrimin në BE, NATO/ KFOR dhe dialogun për normalizim Kosovë-Serbi

PUBLIKUAR NGA:

© Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS)

© Konrad-Adenauer-Stiftung (KAS)

AUTORË:

Jeta LOSHAJ

Jeta Loshaj është Hulumtuese në Qendrën Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS) dhe bashkëpunëto e lartë në Council for Inclusive Governance (CIG). Ajo mban titullin Master of Arts në Studime Ruse dhe të Evropës Lindore nga Indiana University Bloomington, si dhe një diplomë Bachelor në Politika Publike dhe Marrëdhënie Ndërkombëtare nga RIT Kosovo (A.U.K.). Interesat e saj kërkimore përfshijnë marrëdhëniet ndërkombëtare, ndikimin e Rusisë në Ballkanin Perëndimor, integrimin evropian, bashkëpunimin në fushën e sigurisë dhe qëndrueshmërinë demokratike. Para se t'i bashkohej QKSS-së, ajo ka punuar në Friedrich-Ebert-Stiftung dhe ka përfunduar një praktikë profesionale në Bundestagun gjerman. Në QKSS, ajo kontribuon në hulumtime të orientuara drejt politikave në fushat e sigurisë kibernetike, dezinformimit dhe bashkëpunimit rajonal të sigurisë

Ramadan ILAZI

Ramadan Ilazi është Udhëheqës i Hulumtimit në Qendrën Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS). Ai mban titullin Doktor në Politikë dhe Marrëdhënie Ndërkombëtare nga Dublin City University dhe një Master of Letters në Studime të Paqes dhe Konfliktit nga University of St Andrews (bursist Chevening). Puna e tij fokusohet në qeverisjen e sigurisë, integrimin evropian, sigurinë kibernetike dhe kërcënimet hibride, si dhe manipulimin e huaj të informacionit në Ballkanin Perëndimor. Ai është bashkëpunëtor kërkimor në Programin për Evropën Juglindore të ELIAMEP dhe anëtar i Sekretariatit të Panelit Tematik të EU Knowledge Hub për Faktorët Globalë dhe Gjeopolitikë dhe Ndikimet e Huaja të Padëshiruara. Më parë, ai ka shërbyer si Zëvendësministër i Integritimit Evropian i Kosovës (2015–2016). Publikimet e tij të fundit përfshijnë Negotiating Peace in Kosovo (Palgrave Macmillan, 2024) dhe The European Union and Everyday Statebuilding (Routledge, 2022)

© **Mohim i përgjegjesisë:** Pikëpamjet e shprehura në këtë dokument janë të autorit dhe nuk paraqesin medoemos pikëpamjet e Konrad-Adenauer-Stiftung. Ky botim i Konrad-Adenauer-Stiftung shërben vetëm për qëllime informative. Ai nuk mund të përdoret nga partitë politike ose nga aktivistët apo mbështetësit zgjedhorë për qëllime të reklamës zgjedhore..

Tabela e përmbajtjes

1. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE	4
2. HYRJE	6
3. METODOLOGJIA	8
4. PERSPEKTIVA E KOSOVËS NË VITIN 2026	10
5. FAKTORËT E SË ARDHMES SË MUNDSHME TË KOSOVËS NË VITIN 2030	12
5.1 FAKTORI DREJTUES I PARË: PRANIA E SHBA-SË NË EVROPË DHE NË BALLKANIN PERËNDIMOR	12
5.2 FAKTORI DREJTUES I DYTË: PROGRESI NË RRUGËN E INTEGRIMIT TË KOSOVËS NË BE	15
5.3 FAKTORI DREJTUES I TRETË: KOHEZIONI I NATO-S DHE KONFIGURIMI I KFOR-IT	18
5.4 FAKTORI DREJTUES I KATËRT: DIALOGU PËR NORMALIZIM KOSOVË-SERBI	21
6. SHPALOSJA E SKENARËVE TË MUNDSHËM PËR KOSOVËN DERI NË VITIN 2030	25
6.1 SKENARI I - KONSOLIDIMI NË PERËNDIM	26
6.2 SKENARI II - BLERJA E KOHËS, MBAJTJA E SHPRESËS	28
6.3 SKENARI III - VËRTITJE NË ZONËN GRI	29
6.4 SKENARI IV - RRËSHQITJE DREJT STUHISË	31
7. IMPLIKIMET, TREGUESIT E HERSHËM PARALAJMËRUES DHE PËRFUNDIMI	33
8. DREJTIMET PRIORITARE TË POLITIKAVE	35
9. BIBLIOGRAFIA	37

1. PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Ndërsa Kosova hyn në pjesën e dytë të dekadës, pozicioni i saj nuk është aq i fortë sa ishte menjëherë pas shpalljes së pavarësisë. Pritjet e mëparshme për mbështetje të vazhdueshme nga SHBA-ja, unitet të NATO-s, zgjerim të BE-së dhe një marrëdhënie të menaxhueshme me Serbinë tashmë janë më pak të sigurta. Edhe pse këto zhvillime pozitive mund të materializohen ndërkohë, ato nuk janë më të garantuara.

Ky dokument argumenton se e ardhmja e Kosovës deri në vitin 2030 do të varet më shumë nga ndërveprimi i katër faktorëve kryesorë sesa nga ndonjë zhvillim i vetëm vendimtar. Këta faktorë janë: roli i SHBA-së në Evropë dhe në Ballkanin Perëndimor, progresi i Kosovës drejt anëtarësimit në BE, uniteti i NATO-s dhe pozicioni i KFOR-it, si dhe drejtimi i dialogut me Serbinë. Megjithëse secili faktor trajtohet veçmas, në praktikë ata janë të ndërlidhur ngushtë. Një zhvendosje në njërin shpesh ndikon në të tjerët. Për shembull, nëse SHBA-ja tërhiqet nga rajoni, kredibiliteti i NATO-s mund të dobësohet, ndikimi i BE-së mund të bjerë dhe qëndrimi i Serbisë mund të ndryshojë. Përparimi në dialogun me Serbinë mund të përmirësojë perspektivën evropiane dhe sigurinë e Kosovës. Megjithatë, nëse vazhdon ngërçi politik i brendshëm, Kosova mund ta ketë të vështirë të përfitojë nga zhvillimet pozitive ndërkombëtare. Ky dokument paraqet disa skenarë të mundshëm të së ardhmes dhe zgjedhjet që mund t'i bëjnë ato më shumë ose më pak të realizueshme. Ai mbështetet në qasjen e UNDP-së për parashikim strategjik, sipas së cilës e ardhmja përbëhet nga trajektore të ndryshme të mundshme, të formësuara nga veprimet e individëve, institucioneve dhe faktorëve të jashtëm (UNDP, 2018). Po ashtu, merr seriozisht rekomandimin e Komisionit Evropian (2025) që qëndrueshmëria duhet të jetë proaktive dhe e orientuar drejt së ardhmes, jo vetëm reaktive (Komisioni Evropian, 2025a). Në mjedisin aktual gjeopolitik më sfidues, kjo qasje është veçanërisht e rëndësishme për shtetet e vogla dhe pjesërisht të njohura.

Gjendja bazë nga e cila Kosova planifikon është e përzier. Në aspektin pozitiv, vendi ka një orientim

të qartë euroatlantik, mbështetje të gjerë publike për integrimin evropian, një Marrëveshje të Stabilizim-Asociimit me BE-në në fuqi që nga viti 2016, liberalizim të vizave që nga 1 janari 2024, një Agjendë Reformash të miratuar në kuadër të Planit të Rritjes, si dhe përafrim të plotë me Politikën e Përbashkët të Jashtme dhe të Sigurisë të BE-së në vitin 2025. Ekonomia ka treguar qëndrueshmëri, me rritje reale të BPV-së prej 4.4% në vitin 2024 dhe projeksion sipas Bankës Botërore prej 3.8% për vitet 2025 dhe 2026, ndonëse pritet një ngadalësim i rritjes dhe pasiguria politike mund të vonojë reformat dhe financimin (Komisioni Evropian, 2025a). Në aspektin e sigurisë, KFOR-i mbetet i fuqishëm, me mbi 4,500 trupa me përforcimet e bëra pas sulmit terrorist në Banjskë, në veri të Kosovës, në vitin 2023. NATO ka riafirmuar publikisht në mars 2026 zotimin e saj të fortë ndaj Ballkanit Perëndimor dhe mbështetjen për dialogun e ndërmjetësuar nga BE-ja (NATO, 2026a; NATO, 2026b).

Megjithatë, ekzistojnë edhe sfida reale. Aplikimi i Kosovës për anëtarësim në BE, i dorëzuar në dhjetor 2022, ende pret veprim nga Këshilli. Pesë shtete anëtare të BE-së nuk e njohin Kosovën. Në vitin 2025, progresi në agjendën evropiane u ngadalësua nga ndasitë politike dhe një ngërçi pas zgjedhjeve, ndërsa Agjenda e Reformave nuk arriti të avancojë për shkak të mosratifikimit të marrëveshjeve financiare me rëndësi kyçe (Komisioni Evropian, 2025b). Dialogu me Serbinë mbetet pengesa kryesore strategjike. Raporti i BE-së për Kosovën për vitin 2024 thekson sërish se të dyja palët duhet t'i përbushin të gjitha detyrimet që rrjedhin nga Marrëveshja për Rugën drejt Normalizimit dhe Aneksi i Zbatimit përkatës (Komisioni Evropian, 2024a). Problemi nuk qëndron te mungesa e kornizave, por te mungesa e progresit politik.

Intervistat e realizuara për këtë dokument i nxjerrin në pah këto çështje. I intervistuari A thekson se sfida kryesore e Kosovës është rikthimi i "stabilitetit institucional dhe një mjedisi politik që prodhon rezultate", duke paralajmëruar se pa stabilitet të brendshëm është "jashtëzakonisht e vështirë të

arrihet progres në planin e jashtëm” (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). I intervistuari B identifikon njëkohësisht rreziqe dhe mundësi: ai sugjeron që Kosova duhet të përgatitet për sisteme ndërkombëtare më të tensionuara duke ndërtuar më shumë partneritete dypalëshe dhe trepalëshe, por njëkohësisht thekson se “përderisa nuk zgjidhet çështja e elefantit në dhomë”, përkatësisht dialogu me Serbinë, progresi në fusha të tjera do të mbetet i kufizuar (i intervistuari B, intervistë personale, 2026).

Duke u bazuar në këto gjetje, dokumenti paraqet katër skenarë për Kosovën në vitin 2030. Në skenarin e parë, “Konsolidimi në Perëndim”, të katër faktorët kyç zhvillohen në drejtim pozitiv: SHBA-ja mbetet e angazhuar, NATO ruan unitetin, Bashkimi Evropian hap një rrugë reale drejt anëtarësimit dhe dialogu me Serbinë kalon drejt zbatimit konkret dhe një marrëveshjeje përfundimtare. Në skenarin e dytë, “Blerja e Kohës, Mbajtja e Shpresës”, ruhet stabiliteti dhe arrihet një progres i kufizuar, por Kosova nuk realizon ndonjë përparim thelbësor. Në skenarin e tretë, “Vërtitje në Zonën Gri”, mungesa e

veprimit vendimtar çon në ngecje – Kosova mbetet e përafruar me Perëndimin, por ngec ose izohet. Në skenarin e katërt, “Rrëshqitje drejt Stuhisë”, kombinohen trendet negative në të katër fushat, duke krijuar një mjedis rajonal shumë më sfidues, me më shumë kriza dhe pengesa diplomatike.

Mesazhi kyç është se Kosova nuk mund t’i kontrollojë zhvillimet globale, por mund të reduktojë cenueshmërinë e saj ndaj goditjeve të jashtme. Në vend që të mbështetet vetëm te pritjet optimiste, ajo duhet të fokusohet në ndërtimin e një shteti të përgatitur për skenarë të ndryshëm të së ardhmes. Kjo nënkupton forcimin e institucioneve, vendosjen e dialogut me Serbinë në krye të prioritetëve strategjike, angazhimin si me shtetet mbështetëse ashtu edhe me ato skeptike në kuadër të BE-së, ruajtjen e lidhjeve të ngushta me SHBA-në dhe NATO-n, si dhe integrimin e qasjes parashikuese në planifikimin qeveritar. Risku më i madh për Kosovën mund të mos jetë një krizë e menjëhershme, por një periudhë e gjatë e ngecjes, gjatë së cilës të tjerët përcaktojnë të ardhmen e saj.

2. HYRJE

Parashikimi strategjik shpesh perceptohet si një kapacitet që mund ta përballojnë vetëm shtetet e mëdha. Për Kosovën, ai është thelbësor. Shtetet e vogla në rajone të paqëndrueshme, të cilat mbështeten në përkrahje të jashtme, nuk mund të supozojnë se rrethanat do të mbeten të pandryshuara. Ato duhet të planifikojnë për skenarë të ndryshëm, të monitorojnë sinjalet e hershme paralajmëruese dhe të krijojnë opsione veprimi para se të shfaqen problemet.

Kjo domosdoshmëri është sot edhe më e theksuar se para disa vitesh. Rendi i sigurisë në Evropë është transformuar nga lufta e Rusisë kundër Ukrainës. Lindja e Mesme është rikthyer si burim i paqëndrueshmërisë, me ndikime të drejtpërdrejta në politikën transatlantike, tregjet e energjisë dhe kapacitetet diplomatike. Shtetet e Bashkuara të Amerikës po zhvillojnë gjithnjë e më shumë debat mbi ndarjen e barrës, konfigurimin afatgjatë të forcave dhe hierarkinë e teatrove ku SHBA-ja është e gatshme të investojë kapital politik të qëndrueshëm. Në të njëjtën kohë, Bashkimi Evropian e ka rikthyer zgjerimin si instrument gjeopolitik, por jo sipas një afati të njëtrajtshëm dhe jo me të njëjtin intensitet politik për çdo vend aspirues. Anketa "Parashikimi Global 2025" e Këshillit Atlantik pasqyron këtë klimë më të gjerë të ankthit sistemor: 40% e të anketuarve presin një luftë tjetër botërore deri në vitin 2035, ndërsa 48% presin që të paktën një aktor të përdorë armë bërthamore në dekadën e ardhshme (Këshilli Atlantik, 2025). Pavarësisht nëse këta skenarë materializohen apo jo, anketa është domethënëse sepse tregon se sa thellë është integruar pasiguria në mendimin strategjik bashkëkohor.

Për Kosovën, kjo pasiguri ka pasoja konkrete në politika publike. Siguria vazhdon të varet në masë të madhe nga NATO dhe, brenda saj, mbi të gjitha nga zotimi i qëndrueshëm i SHBA-së. Progresi varet ende nga Bashkimi Evropian, i cili është politikisht i ndarë në raport me shtetësinë e Kosovës. Konvergjenca ekonomike varet nga qasja në tregjet evropiane, qeverisja e parashikueshme dhe aftësia për t'i shndërruar instrumentet formale të BE-së në reforma reale të brendshme. Pozicioni ndërkombëtar i vendit mbetet i filtruar përmes

marrëdhënies së pazgjidhur me Serbinë. Sfida nuk qëndron vetëm në kompleksitetin e vetë dialogut, por edhe në faktin se ai ndikon drejtpërdrejt ose tërthorazi në pothuajse çdo rrugë të jashtme me rëndësi kyç ku Kosova synon të avancojë.

Megjithatë, Kosova nuk është pa avantazhe. Ajo ruan një konsensus të fortë shoqëror pro-perëndimor, një orientim relativisht të qartë të politikës së jashtme, një histori të përshtatjes së shpejtë institucionale nën presion dhe një rekord në rritje të përafritimit të politikave me partnerët euroatlantikë. Në vitin 2025, Komisioni Evropian e përshkroi sërish Kosovën si të përkushtuar ndaj rrugës së saj evropiane dhe plotësisht të përafuar me Politikën e Përbashkët të Jashtme dhe të Sigurisë të BE-së (Komisioni Evropian, 2025b). Kjo ka rëndësi. Në një rajon ku balancimi strategjik është i zakonshëm, përafritimi i Kosovës është jashtëzakonisht i qartë. I intervistuari B thekson një pikë të ngjashme kur argumenton se, në çështjet kryesore të politikës së jashtme – Serbia, Rusia, Kina dhe Perëndimi – Kosova ende "flet me një zë të vetëm" më shumë sesa mendohet zakonisht (i intervistuari B, intervistë personale, 2026). Edhe pse ky kohezion nuk është i mjaftueshëm në vetvete, ai përbën një aset me vlerë strategjike.

Problemi qëndron në faktin se këto avantazhe mund të humbin kur institucionet më nuk i shndërrojnë në rezultate konkrete. Dy vitet e fundit kanë treguar se sa shpejt fragmentimi i brendshëm mund ta dobësojë kredibilitetin e jashtëm. Komunikimi për zgjerimin i vitit 2025 thekson se ritmi i reformave në Kosovë është ngadalësuar pas zgjedhjeve të shkurtit dhe se përçarjet politike, së bashku me vonesat në formimin e institucioneve kryesore, janë shndërruar në pengesë reale për agjendën e Bashkimit Evropian (Komisioni Evropian, 2025b). Formulimi i të intervistuarit A është edhe më i drejtpërdrejtë: Kosova tashmë ndodhet në vitin e dytë të stagnimit institucional dhe, pa rikthimin e një mjedisi politik që prodhon rezultate, do të jetë e vështirë të shfrytëzohen edhe zhvillimet e favorshme të jashtme (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). Pikërisht për këtë arsye, ky dokument e trajton funksionalitetin e

brendshëm si një kusht mundësues që përshkon të gjithë skenarët, edhe pse nuk përbën një nga katër variablat kryesore.

Rrjedhimisht, dokumenti nuk pyet vetëm se çfarë synon Kosova të arrijë deri në vitin 2030, por edhe në çfarë kombinimesh të faktorëve të jashtëm dhe të brendshëm Kosova mund të afrohet në mënyrë reale drejt këtij objekti: të mbetet e bllokuar, apo të përballlet me përqesim strategjik. Kjo është e rëndësishme sepse zgjedhjet politike që bëhen sot do të kenë vlerë të ndryshme në të ardhme të ndryshme. Disa zgjedhje janë specifike për skenarë të caktuar. Të tjera mbeten të dobishme pothuajse pavarësisht nga mënyra se si evoluon mjedisi i jashtëm.

Analiza zhvillohet në tri hapa. Së pari, paraqitet korniza metodologjike dhe shpjegohet pse ndërtimi i skenarëve është veçanërisht i përshtatshëm për mjedisin aktual strategjik të Kosovës. Së dyti, analizohen veçmas katër faktorët kryesorë drejtues, ku secili kapitull trajton gjendjen bazë, trendet kryesore, ndërveprimin me variabla të tjera dhe zhvillimet konkrete që do ta shtynin secilin faktor në drejtim pozitiv ose negativ. Së treti, ndërtohen katër skenarë të integruar për vitin 2030, secili me logjikë të brendshme, klimë politike dhe kontekst të jashtëm të veçantë. Këta skenarë nuk janë

parashikime. Ata janë narrativa të strukturuar mbi të ardhme të mundshme, të dizajnuara për t'i ndihmuar vendimmarrësit të testojnë supozimet dhe të përcaktojnë prioritetet e veprimit.

Argumenti kryesor i dokumentit është i drejtpërdrejtë. E ardhmja e Kosovës deri në vitin 2030 nuk do të përcaktohet nga një samit i vetëm diplomatik, një palë zgjedhje apo një krizë e izoluar në veri. Ajo do të formësohet nga mënyra se si lëvizin së bashku katër faktorë drejtues: prania e SHBA-së në Evropë dhe në Ballkanin Perëndimor; rruga e integritit të Kosovës në BE; kohezioni i NATO-s dhe pozicioni i KFOR-it; si dhe dialogu për normalizim ndërmjet Kosovës dhe Serbisë. Kur këta faktorë përforcojnë njëri-tjetrin në mënyrë pozitive, hapësira e veprimit për Kosovën zgjerohet me shpejtësi. Kur ata lëvizin njëkohësisht në drejtim negativ, rreziqet grumbullohen po aq shpejt. Prandaj, detyra vendimtare e politikëbërjes është që ta bëjë më të mundshëm përforcimin pozitiv dhe më të vështirë përforcimin negativ.

Përfitimi real i parashikimit strategjik për Kosovën nuk qëndron në krijimin e një vizioni të përkryer për vitin 2030, por në nxitjen e një debati më të sqartë në vitin 2026 mbi nivelin e përgatitjes së vendit, prioritetet e tij dhe zgjedhjet politike që duhet të bëhen.

3. METODOLOGJIA

Ky dokument përdor ndërtimin e skenarëve si mjet të planifikimit strategjik, dhe kjo zgjedhje është e qëllimshme. Mjedisi i jashtëm i Kosovës ndryshon shumë shpejt për t'u mbështetur vetëm në parashikime lineare apo në projeksione të bazuara në trende. Parashikimet standarde funksionojnë më mirë në sisteme stabile, ndërsa Kosova është një shtet pjesërisht i njohur në një rajon të kontestuar, i ndikuar nga vendimmarrja në Uashington, Bruksel, në NATO dhe në Beograd, si dhe nga paqëndrueshmëria e vet politike. Në këtë kontekst, ndërtimi i skenarëve u mundëson politikëbërësve të analizojnë ndërveprimin ndërmjet faktorëve të ndryshëm dhe të marrin parasysh mundësinë e ndryshimeve të papritura politike.

Kjo qasje mbështetet në Manualin e Parashikimit sipas UNDP-së, i cili e përkufizon parashikimin si një proces sistematik dhe gjithëpërfshirës që eksploron disa të ardhme të mundshme për të orientuar vendimmarrjen aktuale (UNDP, 2018). Ideja kyç nga ky manual është se e ardhmja duhet konceptuar në shumës. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për Kosovën, ku debati strategjik shpesh lëkundet ndërmjet optimizmit automatik dhe pesimizmit të nxitur nga frustrimi, duke e thjeshtuar tej mase realitetin. Në vend që të shtrohet pyetja nëse Kosova është thjesht “në rrugë të mbarë” apo “e bllokuar”, është më e dobishme të analizohet se në çfarë trajektore ndodhet, çfarë faktorësh mund ta ndryshojnë atë dhe cilat kapacitete apo burime do të jenë vendimtare në skenarë të ndryshëm të së ardhmes.

Ky dokument merr gjithashtu ide nga një studim rajonal i mëhershëm me skenarë, me qëllim ilustrimin e mënyrës se si janë projektuar zhvillimet tetë vite më parë. Për shembull, studimi “Perspektivat e Ballkanit” (“Balkan Futures”) nga EUISS, i trajton skenarët si trajektore të vazhdueshme të formësuara nga trende madhore dhe ndryshime kyç, duke ndihmuar në dallimin ndërmjet faktorëve relativisht të qëndrueshëm dhe atyre që mund të ndryshojnë shpejt (Čeperković & Gaub, 2018). Të dyja këto qasje ndikojnë në strukturën e këtij dokumenti, megjithëse afatet kohore, variablat dhe objektivat janë të ndryshme.

Raporti i Parashikimit Strategjik 2025 i Komisionit Evropian shton një dimension tjetër analitik. Koncepti i tij i “qëndrueshmërisë 2.0” sugjeron se sfidat e vazhdueshme kërkojnë kalimin nga reagimi ndaj ngjarjeve drejt një qasjeje më proaktive dhe të përgatitur (Komisioni Evropian, 2025a). Kjo është veçanërisht relevante për Kosovën, pasi një pjesë e madhe e politikave të saj të fundit ka qenë reaktive – ndaj krizave në veri, presionit të BE-së, veprimeve të Serbisë apo ndryshimeve në qëndrimet e partnerëve ndërkombëtarë. Planifikimi me skenarë është i dobishëm pikërisht sepse nxit përgatitjen paraprake, dhe jo vetëm reagimin pas ngjarjeve.

Analiza mbështetet në katër burime kryesore të evidencave faktike:

Së pari, ajo përdor draft-dokumentin e parashikimit të hartuar për këtë projekt, i cili identifikon katër variablat kryesore dhe hartëzon zhvillimet pozitive, neutrale dhe negative. Ky draft mbetet i vlefshëm sepse pasqyron analizën e brendshme tashmë të kryer dhe ruan dizajnin fillestar të projektit.

Së dyti, dokumenti mbështetet në dy intervista të gjata gjysmë të strukturuar me ekspertë: një me të intervistuarin A dhe një me të intervistuarin B. Këto intervista janë të rëndësishme sepse shkojnë përtej komentimit të ngjarjeve aktuale dhe shpjegojnë ndërveprimin ndërmjet katër variablave. I intervistuari A fokusohet në stabilitetin institucional, rëndësinë e angazhimit të SHBA-së dhe nevojën për ndarjen e dialogut në dy pista: një me serbët e Kosovës dhe një tjetër me Serbinë në nivel ndërshtetëror. I intervistuari B thekson ndryshimet gjeopolitike, nevojën për forcimin e marrëdhënieve bilaterale dhe mundësinë që Evropa të kompensojë pjesërisht një tërheqje eventuale të SHBA-së, ndërkohë që Kosova zgjeron partneritetet e saj (i intervistuari A, intervistë personale, 2026; i intervistuari B, intervistë personale, 2026).

Së treti, dokumenti mbështetet në dokumente zyrtare dhe raporte të fundit për të vendosur gjendjen bazë analitike. Këto përfshijnë Raportin e vitit 2024 për Kosovën dhe Komunikimin për zgjerimin 2025 të Komisioni Evropian, materialet

mbi Planin e Rritjes dhe Agjendën e Reformave, dokumente të NATO-s mbi KFOR-in dhe bashkëpunimin NATO-BE, si dhe raportet e Bankës Botërore mbi rritjen ekonomike, punësimin dhe rreziqet për reforma (Komisioni Evropian, 2024a; 2024b; 2025b; NATO, 2026a; 2026b; Banka Botërore, 2025a; 2025b). Duke qenë se dokumenti është hartuar në vitin 2026, prioritet u jepet burimeve më të fundit zyrtare.

Së katërti, dokumenti mbështetet në literaturë më të gjerë mbi parashikimin strategjik, si Raporti i Parashikimit Strategjik 2025 i Komisioni Evropian dhe anketa "Global Foresight 2025" e Këshillit Atlantik. Këto burime nuk përdoren si evidencë faktike e drejtpërdrejtë për Kosovën, por si kontekst për të ilustruar pse planifikimi për vitin 2030 nuk mund të mbështetet në supozimin se zhvillimet do të vazhdojnë në mënyrë lineare si më parë (Atlantic Council, 2025; Komisioni Evropian, 2025a)..

DOKUMENTI FOKUSOHET NË KATËR VARIABLA KRYESORE:

1. Prania e SHBA-së në Evropë dhe në Ballkanin Perëndimor Kjo variabël përfshin jo vetëm praninë e trupave apo vizitat e nivelit të lartë, por edhe gatishmërinë më të gjerë të Uashingtonit për të investuar vëmendje politike, garanci sigurie dhe kapital diplomatik në rajon.
2. Rruga e integritimit të Kosovës në BE: Kjo mbulon përparimin konkret të Kosovës në procesin e integritimit evropian: besueshmërinë e reformave, trajtimin e aplikimit për anëtarësim, zbatimin e Agjendës së Reformave dhe dinamikën politike të njohjes dhe anëtarësimit brenda Bashkimit Evropian.
3. Kohezioni i NATO-s dhe konfigurimi i KFOR-it Kjo variabël i referohet si unitetit të Aleancës,

ashtu edhe kredibilitetit operacional të KFOR-it, duke përfshirë nëse Kosova sheh një perspektivë për bashkëpunim më të thellë apo mbetet në një varësi strategjike të pacaktuar.

4. Dialogu për normalizim Kosovë-Serbi. Kjo përfshin si procesin formal të ndërmjetësuar nga BE-ja, ashtu edhe vullnetin politik të palëve për të kaluar nga menaxhimi i krizave drejt zbatimit dhe, përfundimisht, drejt një marrëveshjeje me peshë politike.

Këta nuk janë faktorët e vetëm që ndikojnë në të ardhmen e Kosovës. Stabiliteti politik i brendshëm, ekonomia, sundimi i ligjit, zhvillimet rajonale në Bosnjë e Hercegovinë apo Maqedoninë e Veriut, si dhe veprimet e aktorëve të jashtëm si Rusia, Turqia dhe Kina, janë gjithashtu të rëndësishëm. Megjithatë, katër faktorët e përzgjedhur janë më relevantët për politikëbërjen, sepse ndryshimet në to kanë efekte të gjera në të gjithë sistemin.

Dokumenti mbështetet në një supozim të rëndësishëm: funksionaliteti i brendshëm dhe kohezioni në vendimmarrje trajtohen si një kusht mundësues ndërsektorial. Stabiliteti politik i brendshëm integrohet në çdo kapitull dhe skenar si faktor përcaktues që ndikon në aftësinë e Kosovës për të shfrytëzuar ose për të zbutur ndryshimet e jashtme. Ekzistojnë gjithashtu disa kufizime.

Katër skenarët synojnë të ilustrojnë se si kombinime të ndryshme të ndryshimeve në variablat kryesore mund të zhvillohen në realitet, dhe jo të rendisin se cilat rezultate janë më shumë apo më pak të mundshme. Secili skenar u përgjigjet tri pyetjeve: si duket Kosova në vitin 2030 në ato kushte, si ka arritur deri aty në periudhën 2026–2030, dhe çfarë implikimesh ka ky skenar për sigurinë, diplomacinë dhe reformat.

4. PERSPEKTIVA E KOSOVËS NË VITIN 2026

Pikënisja e Kosovës për perspektivën drejt vitit 2030 nuk është një histori e dështimit të plotë apo e suksesit të plotë. Përkundrazi, është një situatë me progres të pjesshëm dhe sfida të vazhdueshme politike.

Marrëdhënia formale me BE-në është më e avancuar sesa një dekadë më parë. Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit (MSA) ndërmjet BE-së dhe Kosovës është në fuqi që nga prilli 2016. Kosova ka dorëzuar aplikimin për anëtarësim në BE në dhjetor 2022. Liberalizimi i vizave ka hyrë në fuqi më 1 janar 2024. Në tetor 2024, Komisioni Evropian miratoi Agjendën e Reformave të Kosovës në kuadër të Planit të Rritjes për Ballkanin Perëndimor, së bashku me ato të Shqipërisë, Malit të Zi, Maqedonisë së Veriut dhe Serbisë (Komisioni Evropian, 2024a; 2024b). Plani i Rritjes është i rëndësishëm sepse nuk përbën thjesht një komunikim tjetër politik. Ai synon integrimin gradual të rajonit në segmente të tregut unik të BE-së, thellimin e reformave dhe mbështetjen e konvergjencës përmes një Instrumenti për Reforma dhe Rritje Ekonomike prej 6 miliardë eurosh për periudhën 2024–2027 (Komisioni Evropian, 2025c). Në letër, kjo është oferta më ambicioze gjeopolitike e BE-së për rajonin në vitet e fundit.

Megjithatë, progresi formal nuk përkthehet medoemos në progres politik real. Komunikimi i vitit 2025 i Komisionit Evropian është veçanërisht i drejtpërdrejtë lidhur me kufizimet e Kosovës. Ai thekson se progresi në agjendën evropiane është penguar nga përçarjet politike të brendshme, se reformat janë ngadalësuar pas zgjedhjeve të shkurtit 2025 dhe se ratifikimi i Marrëveshjeve të Instrumentit për Reforma dhe Rritje Ekonomike dhe të Kredisë ka mbetur pezull për shkak të ngërçit politik, duke kufizuar zbatimin e Agjendës së Reformave (Komisioni Evropian, 2025b). Kjo është e rëndësishme sepse problemi i Kosovës nuk lidhet më vetëm me njohjen ndërkombëtare. Ai lidhet gjithnjë e më shumë me aftësinë për të dëshmuar seriozitetin institucional që e bën të vlefshëm

investimin politik në procesin e saj evropian.

Baza ekonomike është më e fortë se ajo politike, por jo mjaftueshëm për të kompensuar pasigurinë strategjike. Sipas Bankës Botërore, rritja reale e BPV-së në Kosovë ishte mesatarisht 4.4% në vitin 2024 dhe parashikohej të ishte 3.8% në vitet 2025 dhe 2026 (Banka Botërore, 2025a). Megjithatë, raportimi i Bankës Botërore në vjeshtë 2025 theksonte se rritja e punësimit formal mbetej modeste, se vonesat në formimin e qeverisë mund të ngadalësonin zbatimin e reformave strukturore dhe qasjen në financim të jashtëm, si dhe se papunësia e të rinjve mbetej e lartë (Banka Botërore, 2025a; 2025b). Kjo ka rëndësi për parashikimin strategjik, pasi kapaciteti i kufizuar i tregut të punës, emigrimi i vazhdueshëm dhe vonesat në qeverisje e reduktojnë aftësinë e Kosovës për të mbështetur politika afatgjata.

Në aspektin e sigurisë, situata fillestare është më qetësuese, të paktën në pamje të parë. NATO mbetet shtylla kryesore e sigurisë. Pas dhunës në veri në vitin 2023, NATO përforcoi KFOR-in me deri në 1,000 trupa – përforcimi më i madh në një dekadë – duke e çuar numrin e trupave në mbi 4,500 (NATO, 2026a). Mesazhi i NATO-s në mars 2026 nuk linte hapësirë për dykuptimësi: Aleanca e cilësoi Ballkanin Perëndimor si të rëndësishëm nga aspekti strategjik, riafirmoi se KFOR vazhdon të garantojë paqen në terren dhe e lidhi stabilitetin afatgjatë rajonal me progresin në dialogun e ndërmjetësuar nga BE-ja (NATO, 2026b). Megjithatë, edhe një prani e fortë e KFOR-it mund të bashkëjetojë me pasiguri strategjike. Debati politik në vitin 2026 mbi një reduktim të mundshëm të trupave amerikane në Kosovë tregon se sa shumë besimi vazhdon të mbështetet në komponentin amerikan të misionit, dhe jo vetëm në garancitë formale të Aleancës (CEPA, 2026).

Baza e dialogut është më pak inkurajuese. Kornizat institucionale janë të njohura: procesi i Brukselit, Marrëveshja e vitit 2023 për Rrugën drejt Normalizimit, Aneksi i Zbatimit përkatës

dhe pritja e vazhdueshme nga Brukseli që të dyja palët të zbatojnë të gjitha obligimet ekzistuese. Ajo që mungon është një momentum politik i besueshëm. Formulimi i të intervistuarit B është i drejtpërdrejtë: Kosova mund të ketë hyrë në një zonë komoditeti ku shpreson të avancojë pa u varur nga dialogu, por "përderisa nuk zgjidhet çështja e elefantit në dhomë" – mbi të gjitha, pengimi nga Serbia i subjektivitetit ndërkombëtar të Kosovës – progresi i qëndrueshëm do të mbetet i vështirë (i intervistuari B, intervistë personale, 2026). Qasja e të intervistuarit A është paksa ndryshe, por shkon në të njëjtin drejtim: dialogu duhet rikonceptuar, por mungesa e stabilitetit të brendshëm dhe e koherencës strategjike në Kosovë e bën të vështirë realizimin e këtij rikonceptimi (i intervistuari A, intervistë personale, 2026).

Intervistat për këtë raport dhe sondazhet e opinionit

publik, si ai i Institutit Ndërkombëtar Republikan (IRI) për vitin 2025, tregojnë se Kosova vazhdon të ketë mbështetje të fortë publike për rrugën e saj evropiane. Ndryshe nga disa vende të rajonit, Kosova nuk ka ndjekur një politikë balancimi ndërmjet fuqive konkurruese. Ky është një avantazh, por vetëm nëse shndërrohet në veprim të disiplinuar qeveritar. Përndryshe, rrezikon të mbetet një mundësi e humbur.

Në tërësi, Kosova në vitin 2026 është një vend me drejtim të qartë, por ende jo plotësisht të konsoliduar. Ajo është e sigurt, por ende e varur; e përafuar me Perëndimin, por jo plotësisht e integruar; ekonomikisht e qëndrueshme, por me kufizime strukturore; aktive në diplomaci, por ende e kushtëzuar nga marrëdhënia me Serbinë. Këto janë kushtet në të cilat operojnë katër variablat kryesore.

5. FAKTORËT E SË ARDHMES SË MUNDSHME TË KOSOVËS NË VITIN 2030

5.1 FAKTORI DREJTUES I PARË: PRANIA E SHBA-SË NË EVROPË DHE NË BALLKANIN PERËNDIMOR

Pse ky faktor drejtues ka rëndësi

Shtetet e Bashkuara të Amerikës kanë pasur ndikimin më të madh në sigurinë dhe pozitën ndërkombëtare të Kosovës. Kjo mbetet e vërtetë edhe në vitin 2026, megjithëse angazhimi amerikan është bërë më pak i parashikueshëm. Roli i SHBA-së për Kosovën është shumëdimensional. SHBA-ja është garantuesi kryesor politik i vendit në kampin perëndimor, aleati kyç brenda NATO-s dhe faktor qendror për kredibilitetin e KFOR-it, si dhe një mbështetës i vazhdueshëm diplomatik për statusin ndërkombëtar të Kosovës, nga njohjet deri te anëtarësimet dhe mbrojtja politike në kohë krizash. Për shkak se si Brukseli ashtu edhe Beogradi u kushtojnë vëmendje të madhe sinjaleve nga Uashingtoni, qëndrimet amerikane ndikojnë në mjedisin më të gjerë strategjik edhe pa ndërmarrë veprime formale.

Sfida qëndron në faktin se angazhimi i vazhdueshëm i SHBA-së nuk është më i garantuar. Pyetja kryesore nuk është nëse SHBA-ja do të largohet nga Evropa, por nëse Ballkani Perëndimor mbetet mjaftueshëm prioritar që Uashingtoni të vazhdojë të investojë vëmendje, burime dhe ndikim. Në një kontekst të konkurrencës globale, luftës në Ukrainë, paqëndrueshmërisë në Lindjen e Mesme dhe debatit mbi ndarjen e barrës brenda NATO-s, Ballkani Perëndimor mund të zhvendoset nga një prioritet në një çështje dytësore.

Intervista e të intervistuarit A e vendos këtë çështje në terma sistemorë. Sipas tij, organizatat multilaterale, NATO dhe fuqia amerikane janë thellësisht të ndërlidhura; nëse angazhimi i SHBA-së bie, perspektivat e Kosovës dëmtohen jo vetëm

në nivel bilateral, por në të gjitha dimensionet multilaterale që kanë rëndësi (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). I intervistuari B ngre këtë argument në terma më gjeopolitikë: Uashingtoni mund të mos “largohet” nga Kosova, por mund ta ulë nivelin e angazhimit, duke ruajtur një prani simbolike ndërkohë që pret nga Evropa të marrë përgjegjësi më të madhe për rajonin (i intervistuari B, intervistë personale, 2026). Të dyja vlerësimet janë të rëndësishme sepse sugjerojnë se pyetja kryesore për politikëbërjen nuk është thjesht “A do të qëndrojë SHBA-ja?”, por “Për çfarë lloj roli të SHBA-së po përgatitet Kosova?”.

Gjendja aktuale

Roli aktual i SHBA-së mbetet i konsiderueshëm. Kosova vazhdon të jetë partner i afërt i SHBA-së, politikisht i përafruar dhe i gatshëm të mbështesë iniciativa ndërkombëtare të mbështetura nga Uashingtoni. Në mars 2026, Kosova miratoi dërgimin e trupave në një forcë ndërkombëtare stabilizuese të mbështetur nga SHBA-ja për Gazën, një veprim i interpretuar në Prishtinë si reciprocitet ndaj mbështetjes ndërkombëtare të sigurisë që Kosova ka marrë që nga viti 1999 (Reuters, 2026). Rëndësia simbolike e këtij veprimi tejkalon përmasën e tij operacionale. Ai tregon se Kosova vazhdon t'i konsiderojë kontributet ndërkombëtare si një formë kapitali politik në raport me Uashingtonin.

Në aspektin e sigurisë, roli amerikan brenda KFOR-it mbetet veçanërisht i rëndësishëm. Raportimet e politikave në vitin 2026 vlerësojnë se kontributi

amerikan ishte rreth 600 trupa dhe se SHBA-ja vazhdon të udhëheqë Komandën Rajonale në Lindje nga Kampi Bondsteel, një nga bazat e tyre më të mëdha ushtarake në Evropë (CEPA, 2026). Pavarësisht nëse këto shifra ndryshojnë apo jo, mesazhi politik është i qartë: komponenti amerikan i KFOR-it vazhdon të shihet në rajon si treguesi më i qartë se Uashingtoni nuk është tërhequr nga Ballkani Perëndimor.

Megjithatë, diskutimi për një reduktim të mundshëm të trupave amerikane është domethënës. Edhe nëse nuk ka shkurtrim të menjëhershëm, fakti që ky debat ka marrë vëmendje në vitin 2026 tregon se pritjet janë duke ndryshuar. Kosova nuk mund të supozojë më se prania ushtarake amerikane është e paprekshme nga ndryshimet në prioritetet globale. Po ashtu, ajo nuk mund të mbështetet në përkrahjen e Uashingtonit për të kompensuar performancën e dobët të brendshme.

Çfarë do ta shtynte këtë variabël në drejtim pozitiv?

Një zhvendosje pozitive nuk do të kërkonte zotime të reja madhore nga SHBA-ja. Përkundrazi, ajo do të nënkuptonte një mbështetje të qëndrueshme dhe të qartë: ruajtjen e një pranie të fortë ushtarake në KFOR, zhvillimin e rregullt të dialogut politik dhe të mbrojtjes, mbështetjen e përfshirjes së Kosovës në iniciativa ndërkombëtare të sigurisë, si dhe përdorimin e ndikimit diplomatik për të mbajtur aktive çështjet e Kosovës në raport me Bashkimin Evropian dhe NATO-n.

Tri zhvillime do të ishin veçanërisht domethënëse.

Së pari, një vendim i qartë i SHBA-së për ta trajtuar Ballkanin Perëndimor si pjesë integrale të sistemit të sigurisë evropiane, dhe jo si prioritet dytësor. Kjo nuk do të kërkonte patjetër rritje të pranisë ushtarake, por do të nënkuptonte trajtimin e KFOR-it dhe mesazhit të tij politik si një instrument i vlefshëm dhe me kosto të ulët për stabilitetin rajonal.

Së dyti, thellimi i bashkëpunimit në fushën e mbrojtjes me Kosovën jashtë kornizës formale të anëtarësimit në NATO. I intervistuari B shpreh mëdyshje se NATO do t'i ofrojë Kosovës një rrugë të re substanciale deri në vitin 2030, por identifikon

potencial në partneritete bilaterale apo në grupe të vogla shtetesh, si bashkëpunimi më i ngushtë me SHBA-në, Kroacinë, Shqipërinë apo aktorë të tjerë në trajnim dhe ngritje të kapaciteteve (i intervistuari B, intervistë personale, 2026). Me fjalë të tjera, rritja e angazhimit amerikan mund të materializohet më shumë përmes bashkëpunimit praktik në mbrojtje sesa përmes deklaratave të mëdha politike.

Së treti, një angazhim i ripërtërirë i SHBA-së për avancimin e dialogut, i cili njëkohësisht do të mbështeste progresin e Kosovës drejt Evropës. Kjo nuk nënkupton zëvendësimin e rolit të BE-së, por rikthimin e një qasjeje që Uashingtoni e ka zbatuar me efekt në të kaluarën: të bëhet e qartë se komunikimi pa veprim konkret ka pasoja dhe se prodhimi i krizave nuk shpërblehet.

Çfarë do ta shtynte këtë variabël në drejtim negativ?

Një zhvendosje negative mund të ndodhë në forma të ndryshme, jo patjetër dramatike. Skenari më i pafavorshëm do të ishte një reduktim i qartë i pranisë së trupave amerikane në Kosovë dhe një gatishmëri më e ulët për t'u përfshirë në çështjet kontestuese që lidhen me Kosovën. Megjithatë, një zhvillim më i mundshëm është një ndryshim më delikat: SHBA-ja mbetet e pranishme, por bëhet më pak konsistente, më e fokusuar në interesa afatshkurtra, por dhe më pak e durueshme, duke ia lënë Evropës trajtimin e rajonit përveç rasteve kur situata përkeqësohet ndjeshëm.

Edhe një reduktim i tillë relativ i angazhimit amerikan do të kishte pasoja serioze. Serbia do ta perceptonte këtë si situatë me më pak dekurajim strategjik. Disa shtete të BE-së do të ndjenin më pak urgjencë për të adresuar çështjet që lidhen me Kosovën. Në Kosovë, perceptimi i sigurisë në mesin e popullsisë do të dobësohej dhe lidhshëria politik do të kishte më shumë prirje për të reaguar në mënyrë mbrojtëse. Ky skenar nuk do të prodhonte medoemos një krizë të menjëhershme, por do të ngushtonte hapësirën e opsioneve politike për Kosovën.

Vërejtja e të intervistuarit A është thelbësore në këtë kontekst. Nëse SHBA-ja redukton angazhimin në institucionet multilaterale dhe brenda NATO-s, Kosova nuk humb vetëm një aleat bilateral, por aktorin që historikisht ka mundësuar përkthimin e

interesave të saj në rezultate konkrete institucionale (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). Pikërisht për këtë arsye, edhe një tërheqje e pjesshme ka peshë më të madhe për Kosovën sesa për shumicën e vendeve të tjera në rajon.

Çfarë ndërveprimi ka ky faktor me tre të tjerët?

Ky faktor ka ndikimin më të madh ndërsektorial dhe prek drejtpërdrejt të gjitha dimensionet e tjera strategjike.

Në raport me rrugën e integritit në BE, një angazhim më i fortë i SHBA-së zgjeron hapësirën e manovrimit për Kosovën, duke inkurajuar partnerët evropianë që ta trajtojnë Kosovën jo si një çështje periferike, por si pjesë të kredibilitetit gjeopolitik të vetë BE-së në Ballkan. Në të kundërtën, një angazhim më i dobët amerikan e zhvendos peshën e procesit pothuajse tërësisht brenda dinamikave të brendshme të BE-së, ku politikat e njohjes dhe zgjerimit mbeten të pabarabarta dhe shpesh të politizuara.

Në raport me kohezionin e NATO-s dhe rolin e KFOR-it lidhja është e drejtpërdrejtë. Uniteti i Aleancës në Ballkanin Perëndimor mund të përballojë mospajtime taktike, por një dobësim i dukshëm i zotimit të SHBA-së do ta ndryshonte balancën brenda misionit dhe në diskutimet politike për vendin e Kosovës në kuadër të Aleancës në planin afatgjatë.

Nëpërmjet dialogut, angazhimi i SHBA-ve mund të luajë rol ose mbështetës, ose katalitik. Bashkimi Evropian mbetet udhëheqësi formal i procesit, por atmosfera politike përreth tij ndryshon ndjeshëm kur Uashingtoni është i angazhuar në mënyrë të dukshme. Përkundrazi, një rol më i distancuar i SHBA-së do ta përforconte një dialog në "modalitet

mirëmbajtjeje": mjaftueshëm angazhim për të shmangur kolapsin, por jo aq sa për të imponuar vendime apo për të shtyrë drejt zbatimit real.

Implikimet strategjike për Kosovën

Kosova nuk mund t'i kontrollojë prioritetet globale të Uashingtonit, por mund të ndikojë në mënyrën se si Uashingtoni e vlerëson dobishmërinë dhe besueshmërinë e saj. Kjo kërkon tri përshtatje praktike:

Së pari, Kosova duhet të ndalojë së trajtuari marrëdhënien me SHBA-në si diçka që funksionon vetvetiu në mënyrë automatike. Edhe një përafrim i fortë historik duhet të mirëmbahet përmes dialogut strategjik të rregullt, përmbushjes së zotimeve dhe menaxhimit të disiplinuar të krizave. Së dyti, duhet të zgjerohet portofoli i bashkëpunimit Kosovë-SHBA përtej afërsisë simbolike. Bashkëpunimi në mbrojtje, qëndrueshmëria kibernetike, mbrojtja e infrastrukturës kritike, siguria energjetike dhe kontributet në misionet shumëkombëshe ofrojnë mënyra konkrete për ta funksionalizuar partneritetin, në vend që ai të mbetet vetëm deklarativ.

Së treti, Kosova duhet të përgatitet për një skenar ku SHBA-ja mbetet e angazhuar, por pret që Evropa të marrë më shumë përgjegjësi. Kjo nënkupton përdorimin e marrëdhënies me SHBA-në jo si zëvendësim për diplomacinë me BE-në, por si urë që e forcon atë.

Shkurt, një rol i fortë i SHBA-së nuk do t'i zgjidhë të gjitha sfidat e Kosovës, por një partneritet më i menaxhuar në mënyrë strategjike dhe më i diversifikuar mund ta përmirësojë ndjeshëm pozitën e Kosovës në një mjedis gjeopolitik gjithnjë e më të pasigurt.

5.2 FAKTORI DREJTUES I DYTË: PROGRESI NË RRUGËN E INTEGRIMIT TË KOSOVËS NË BE

Pse ky faktor drejtues ka rëndësi

Për Kosovën, rruga drejt BE-së nuk është thjesht një sektor politikash ndër të tjerët. Ajo përbën kornizën qendrore organizative përmes së cilës filtrohen çështjet e njohjes, reformave, qasjes në treg, financimit, sundimit të ligjit dhe normalizimit rajonal. Pikërisht për këtë arsye, debatet mbi të ardhmen evropiane të Kosovës shpesh ngatërrohen. Ato nuk lidhen vetëm me anëtarësimin në kuptimin e ngushtë juridik. Ato kanë të bëjnë edhe me mënyrën se si BE-ja e trajton Kosovën: si një çështje për t'u menaxhuar, si një partner për t'u përgatitur, apo si një test gjeopolitik ku është e gatshme të avancojë pavarësisht komplikimeve të brendshme.

Zhvillimet pozitive të viteve të fundit nuk duhen nënvlerësuar. Kosova ka një MSA në fuqi që nga viti 2016, ka përfituar liberalizimin e vizave në janar 2024 dhe ka siguruar miratimin e Agjendës së Reformave në kuadër të Planit të Rritjes në tetor 2024 (Komisioni Evropian, 2024a; Komisioni Evropian 2024b). Plani i Rritjes ka potencial transformues: ai synon integrimin gradual të rajonit në tregun unik të BE-së, përshtetimin e reformave dhe kanalizimin e mbështetjes përmes një Instrumenti për Reforma dhe Rritje Ekonomike prej 6 miliardë eurosh për periudhën 2024–2027 (Komisioni Evropian, 2025c). Komisioni e ka përshkruar këtë plan si një mekanizëm që, nëse zbatohet në mënyrë efektive, mund të dyfishojë madhësinë e ekonomive të Ballkanit Perëndimor brenda dekadës së ardhshme (Komisioni Evropian, 2025c). Për Kosovën, kjo ka rëndësi të veçantë sepse përfitimet materiale të një integrimi të shkallëzuar mund të ndihmojnë në ngushtimin e hendekut ndërmjet perspektivës simbolike evropiane dhe realitetit të përditshëm ekonomik.

Megjithatë, këta hapa pozitivë bashkëjetojnë me bllokada të forta politike. Aplikimi i Kosovës për anëtarësim, i dorëzuar në dhjetor 2022, ende pret një vendim të Këshillit për kërkimin e Opinioni të Komisionit. Pesë shtete anëtare nuk e njohin Kosovën. Edhe ndër shtetet njohëse, gatishmëria për të investuar kapital politik në çështjen e

Kosovës mbetet e paqëndrueshme. Me pak fjalë, rruga e Kosovës drejt BE-së ka avancuar në aspekt procedural, por jo në aspekt strategjik.

Gjendja aktuale

Raporti i vitit 2024 për Kosovën i Komisionit Evropian paraqet një pamje të përzier. Ai konfirmon disa piketa themelore: MSA-ja në fuqi që nga prilli 2016, dorëzimi i aplikimit për anëtarësim në dhjetor 2022 dhe përkushtimi i vazhdueshëm ndaj rrugës evropiane (Komisioni Evropian, 2024a). Njëkohësisht, ai e lidh shprehimisht trajektoren drejt BE-së me dialogun, duke rikujtuar se të dyja palët duhet t'i zbatojnë të gjitha obligimet që rrjedhin nga Marrëveshja për Rrugën drejt Normalizimit dhe anekset e saj. Pakoja e zgjerimit për vitin 2024 shton se liberalizimi i vizave ka hyrë në fuqi më 1 janar 2024 dhe se Komisioni mbetet i gatshëm të përgatisë Opinionin për aplikimin e Kosovës sapo Këshilli ta kërkojë këtë (Komisioni Evropian, 2024d). Ky formulim i fundit është i rëndësishëm: në aspekt teknik, Komisioni nuk përbën pengesë. Në aspekt politik, bllokada qëndron te shtetet anëtare.

Në vitin 2025, mesazhi i BE-së bëhet më kërkuar. Komunikimi për politikën e zgjerimit thekson se Kosova ka mbetur e përkushtuar ndaj rrugës evropiane dhe plotësisht e përafruar me Politikën e Përbashkët të Jashtme dhe të Sigurisë të BE-së, por progresi është penguar nga përçarjet politike të brendshme dhe ngërçi institucional pas zgjedhjeve (Komisioni Evropian, 2025b). Poashtu, theksohet se ratifikimi i Marrëveshjeve të Instrumentit për Reforma dhe Rritje Ekonomike dhe të Kredisë në kuadër të Planit të Rritjes ka mbetur pezull, duke kufizuar zbatimin e Agjendës së Reformave. Kjo është thelbësore për çdo skenar të vitit 2030. Nëse Kosova nuk arrin të funksionalizojë as instrumentet që tashmë janë miratuar, bëhet shumë më e vështirë të argumentohet për një avancim më të thellë në procesin e anëtarësimin.

Intervistat e konfirmojnë këtë diagnozë. I intervistuari A argumenton se Kosova përballet

me një sfidë të dyfishtë: jo vetëm me pesë shtetet mosnjohëse, por edhe me një skepticizëm në rritje, më delikat, brenda disa shteteve njohëse. Kjo nënkupton se diplomacia ndaj BE-së nuk mund të kuptohet më vetëm si çështje e statusit formal (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). I intervistuari B shkon edhe më tej në aspektin strategjik. Sipas tij, skenari më realist mund të mos jetë anëtarësimi i shpejtë i plotë, por një model më i afërt me Norvegjinë apo Zvicrën: qasje më e thellë në tregun unik evropian dhe një formë më praktike e integritit të shkallëzuar përpara anëtarësimit formal (i intervistuari B, intervistë personale, 2026). Pavarësisht nëse pajtohem apo jo me këtë model konkret, thelbi i argumentit është i qëndrueshëm: Kosova duhet ta konceptojë rrugën drejt BE-së në shtresa të ndryshme, dhe jo vetëm si një alternativë binare ndërmjet anëtarësimit dhe mos-anëtarësimit.

Çfarë do të përbënte një lëvizje pozitive?

Një zhvillim pozitiv në këtë faktor mund të marrë disa forma, jo të gjitha të lidhura medoemos me dhënien e menjëhershme të statusit kandidat për anëtarësim në BE.

Së pari dhe më e rëndësishmja, do të ishte avancimi i vetë aplikimit për anëtarësim. Nëse Këshilli kërkon Opinionin e Komisioni Evropian dhe nis një trajektore më formale, sinjali politik do të ishte shumë i fuqishëm. Kjo nuk do t'i zgjidhte menjëherë çështjet e njohjes, por do ta zhvendoste Kosovën nga një "dhomë pritjeje" procedurale në një logjikë më të strukturuar të anëtarësimit. I intervistuari A e cilëson statusin kandidat si transformues: ai do të ndryshonte perceptimin për Kosovën si në planin e jashtëm ashtu edhe në atë të brendshëm, do të rriste besimin e investitorëve dhe potencialisht do të krijonte një dinamikë të re diplomatike me shtetet mosnjohëse, të cilat mund të mos dëshirojnë të mbeten jashtë një procesi të udhëhequr nga BE-ja për një kohë të pacaktuar (i intervistuari A, intervistë personale, 2026).

Së dyti, zbatimi efektiv i Agjendës së Reformave. Plani i Rritjes është konceptuar për të ofruar disa nga përfitimet e zgjerimit para anëtarësimit, duke lidhur reformat me financimin dhe me qasjen graduale në disa pjesë të tregut unik (Komisioni

Evropian, 2025c). Kosova duhet ta trajtojë këtë jo si një proces thjesht teknik, por si një arenë strategjike. Për një vend që përballet me pengesa politike drejt anëtarësimit të plotë, integrimi gradual nuk është një kompromis i dobët, por një mënyrë për të krijuar fakte konkrete të konvergjencës.

Së treti, një angazhim diplomatik i synuar brenda BE-së. Ky angazhim ka dy nivele. Njëri është komunikimi i drejtpërdrejtë me pesë shtetet mosnjohëse. Tjetri është rikthimi i besimit te shtetet njohëse që janë bërë më skeptike për shkak të menaxhimit të krizave, fragmentimit politik të brendshëm apo qasjes së Kosovës në dialog. Problemi i Kosovës nuk qëndron në mungesën e mekanizmave brenda BE-së. Problemi është se këta mekanizma rrallë funksionojnë në mënyrë automatike.

Çfarë do të përbënte një lëvizje negative?

Një trajektore negative nuk do të fillonte patjetër me një refuzim formal nga BE-ja. Më e mundshme është të fillojë me një proces të shkëputjes strategjike: Kosova mbetet në mënyrë retorike e lidhur me perspektivën evropiane, ndërsa momentum real i zgjerimit në Ballkanin Perëndimor zhvendoset drejt vendeve të tjera, veçanërisht Malit të Zi dhe Shqipërisë. Kjo do të krijonte një hierarki rajonale me disa nivele: vende pararojë që afrohen drejt përmbjlljes së negociatave; vende të nivelit të dytë që synojnë të nisin ose konsolidojnë procesin e anëtarësimit; dhe Kosova, duke u vërtitur në një kategori të përkufizuar nga sfidat politike që burojnë nga mosnjohja dhe dobësitë e vetë-shkaktuara institucionale.

Komunikimi i vitit 2025 tashmë sinjalizon këtë risk. Ai thekson qartë se Kosova duhet të rikthehet në rrugën e saj evropiane përmes bashkëpunimit ndërpartiak dhe reformave të domosdoshme, veçanërisht në fushën e sundimit të ligjit dhe lirisë së shprehjes (Komisioni Evropian, 2025b). Kjo gjuhë është domethënëse, sepse tregon se shqetësimi i BE-së nuk është vetëm gjeopolitik. Ai lidhet gjithashtu me faktin nëse Kosova demonstroi pjekurinë institucionale të nevojshme për një investim politik më të avancuar.

Një skenar tjetër negativ është që rruga drejt BE-së të vazhdojë formalisht, por të humbasë

forcën motivuese në shoqëri dhe në politikë. Ky është “modaliteti i mirëmbajtjes” për të cilin paralajmëron i intervistuari A: mjaftueshëm proces për të shmangur një ndërprerje të plotë, por jo mjaftueshëm progres për të ndryshuar stimujt strategjikë (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). Në këtë kontekst, aktorët politikë vazhdojnë të përdorin retorikën evropiane, ndërsa progresi i ngadalshëm shfrytëzohet për të maskuar performancën e dobët të brendshme. Ky skenar përputhet me konceptin “Ballkani në gjendje pezull” sipas EUISS, ku orientimi nominal drejt BE-së bashkëjeton me zbatim të dobët të reformave, devijime populliste dhe një mjedis sigurie të brishtë (Čeperković & Gaub, 2018).

Çfarë ndërveprimi ka faktori i BE-së me tre të tjerët

Me angazhimin e SHBA-ve, marrëdhënia nuk është reciproke, por asimetrike. Mbështetja e fortë nga SHBA-ja mund të krijojë hapësirë politike brenda Evropës, veçanërisht kur Kosova perceptohet si me rëndësi strategjike. Megjithatë, rruga drejt BE-së nuk mund të “delegohet” te Uashingtoni. Në fund të fundit, politika vendimtare është ajo brenda-europiane për sa i përket rrugëtimit drejt BE-së, dhe rruga e sigurisë nuk lëviz në sinkron me të; ato i japin formë njëra-tjetrës. Progresi në dimensionin e BE-së mund të përmirësojë klimën e përgjithshme të stabilitetit dhe reformave. Nga ana tjetër, zhvillimet pozitive në fushën e sigurisë mund t'i sigurojnë shtetet anëtare të BE-së se Kosova është një kandidat i menaxhueshëm. Përkundrazi, ngecja në njërin dimension rrit gjasat për ngecje edhe në tjetrin.

Me dialogun për normalizim, lidhja është strukturore. Komisioni Evropian e trajton vazhdimisht normalizimin jo si një proces të ndarë, por si pjesë integrale të rrugës drejt BE-së për të dyja palët (Komisioni Evropian, 2024a; 2025b). Kosova mund të mos pajtohet me shkallën e kësaj ndërlikohjeje, por nuk mund ta anashkalojë atë. Prandaj, çështja kyç është si të angazhohet Kosova në këtë proces në mënyrë që rruga drejt BE-së të mos mbetet peng i përhershëm i bllokadave nga Serbia.

Çfarë duhet të bëjë Kosova në raport me këtë faktor

Përgjigjja më e mirë strategjike për Kosovën është të pushojë së trajtuari integrimin evropian si një proces pritjeje dhe të fillojë ta trajtojë atë si një fushatë me disa shtresa.

SË PARI, duhet ta bëjë zbatimin e Agjendës së Reformave politikisht të dukshëm dhe administrativisht të disiplinuar. Kredibiliteti që fitohet nga zbatimi i instrumenteve ekzistuese mund të jetë më i rëndësishëm në dy vitet e ardhshme sesa thirrjet retorike për status kandidat, kur ato nuk mbështeten nga performanca konkrete.

SË DYTI, duhet të ndërtojë një diplomaci të diferencuar brenda BE-së. Të njëjtat pika bisedimi nuk duhet të përdoren me Berlinin, Parisin, Romën, Madridin, Bratisllavën dhe Athinën. Secili kryeqytet ka një kombinim të ndryshëm të politikës së statusit, perceptimit të riskut dhe prioritetëve rajonale.

SË TRETË, Kosova duhet të përdorë gjuhën e kontributit, dhe jo vetëm atë të aspiratës. Korniza e Komisionit Evropian për Planin e Rritjes – konvergjençë, integrim në treg, tranzicion digjital, reforma në qeverisje, stabilitet – ofron një fjalor përmes të cilit Kosova mund ta paraqesë veten jo si një përjashtim të përhershëm, por si një shtet që po përpiqet ta zvogëlojë riskun e Ballkanit për Evropën.

NË FUND, Kosova duhet të shmangë bindjen se, vetëm për shkak se zgjerimi është rikthyer si instrument gjeopolitik i BE-së, avancimi i saj është i garantuar. Zgjerimi është bërë më politik, jo më pak politik. Ai u ndihmon shteteve që tregojnë dobi strategjike dhe kredibilitet në reforma, ndërsa i penalizon ato që supozojnë se vetëm përafrimi politik do t'i çojë përpara.

Pikërisht për këtë arsye, variabla e BE-së mbetet thellësisht e hapur. Kosova ka më shumë instrumente në dispozicion sesa para disa vitesh, por ende nuk ka një mekanizëm të qartë avancimi. Nëse këto instrumente do të shndërrohen në një shkallë ngjitjeje apo në qorrsoak, kjo do të varet po aq nga zgjedhjet politike në Prishtinë sa edhe nga ndasitë politike në Bruksel.

5.3 FAKTORI DREJTUES I TRETË: KOHEZIONI I NATO-S DHE KONFIGURIMI I KFOR-IT

Pse ky faktor drejtues ka rëndësi

Arkitektura e sigurisë së Kosovës mbetet e papërfunduar nga vetë dizajni i saj. Ajo përfshin institucione të brendshme, një forcë sigurie në zhvillim dhe lidhje gjithnjë e më të thelluara dypalëshe në fushën e mbrojtjes, por garantuesi përfundimtar i një mjedisi të sigurt mbetet misioni i NATO-s, KFOR. Kjo e bën Kosovën një rast të pazakontë. Siguria bazë e saj nuk është vetëm çështje e kapaciteteve kombëtare, por një çështje e kredibilitetit të Aleancës.

Pikërisht për këtë arsye, kohezioni i NATO-s ka të paktën po aq rëndësi sa numri i trupave të KFOR-it. Një mision mund të mbetet fizikisht në terren, ndërkohë që kuptimi i tij politik dobësohet. Nëse Aleanca përballlet me ndasi të brendshme, nëse kontribuuesit kryesorë të trupave e ulin nivelin e zotimit politik, ose nëse roli i SHBA-së zvogëlohet në mënyrë të dukshme, aktorët lokalë do ta perceptojnë këtë ndryshim shumë përpara çdo modifikimi formal të mandatit. Dekurajimi strategjik nuk lidhet vetëm me kapacitetin. Ai lidhet edhe me perceptimin.

Mjedisi pas vitit 2023 e thekson këtë realitet. Pas dhunës në veri, NATO përforcoi KFOR-in duke dislokuar deri në 1,000 trupa shtesë, përforcimi më i madh në një dekadë, duke e çuar numrin e përgjithshëm të trupave në mbi 4,500 (NATO, 2026a). Komanda e Përbashkët e Forcave në Napoli raportoi një total prej 4,767 personel në fillim të vitit 2026. Kjo nuk është një prani simbolike. Megjithatë, rëndësia e KFOR-it qëndron më pak te numrat absolutë dhe më shumë te mesazhi që përcjell prania e tij: se NATO mbetet e gatshme të parandalojë përkeqësimin e situatës së sigurisë në Kosovë dhe se vazhdon ta konsiderojë këtë mision si të rëndësishëm në aspektin strategjik.

Në të njëjtën kohë, KFOR-i është edhe burim sigurie edhe një kujtesë strukturore. Ai ofron siguri sepse vepron si mekanizëm dekurajues ndaj përshkallëzimit. Por njëkohësisht na rikujton se Kosova ende nuk ka arritur pikën ku siguria e saj mund të konsiderohet plotësisht e normalizuar në kuptimin euroatlantik.

Gjendja aktuale

Pozicioni formal i NATO mbetet i qëndrueshëm. Faqja zyrtare e NATO-s për Kosovën në shkurt 2026 riafirmoi se KFOR-i vazhdon të jetë përgjegjës për të ofruar një mjedis të sigurt dhe për lirinë e lëvizjes për të gjitha komunitetet në Kosovë (NATO, 2026a). Takimi i marsit 2026 ndërmjet zëvendës sekretares së përgjithshme të NATO-s, Radmila Sekerinska, dhe përfaqësuesit të posaçëm të BE-së, Peter Sørensen, e përforcoi këtë mesazh në planin politik: NATO e përshkroi Ballkanin Perëndimor si të rëndësishëm në aspektin strategjik, theksoi se KFOR vazhdon të garantojë paqen në terren dhe nënvizoi se zgjidhja përfundimtare për stabilitet afatgjatë është politike – me fjalë tjera progres në dialogun e ndërmjetësuar nga Bashkimi Evropian (NATO, 2026b).

Ky mesazh dual është thelbësor. NATO nuk e pozicionon KFOR-in si zëvendësim për një zgjidhje politike, por si ombrellën e sigurisë nën të cilën një zgjidhje e tillë mbetet e mundshme. Kjo është një logjikë e shëndoshë. Megjithatë, për Kosovën ekziston një rrezik: ombrellat e sigurisë mund të krijojnë edhe vetëkënaqësi. I intervistuari A e përmbledh këtë ambivalencë në mënyrë të qartë kur thotë se KFOR-i vepron njëkohësisht si garanci dhe si kufizim: stabilizon mjedisin, por prania e tij mund të zvogëlojë ndjesinë e urgjencës për reforma më të thella në siguri dhe në politikë (i intervistuari A, intervistë personale, 2026).

I intervistuari B është edhe më skeptik për avancimin formal drejt NATO-s. Ai nuk pret që Kosova të marrë Planin e Veprimit për Anëtarësim (MAP) deri në fund të dekadës dhe argumenton se, në një kontekst ku SHBA-ja është më pak e përqendruar në zgjerimin e NATO-s, zhvillimi praktik i kapaciteteve mbrojtëse të Kosovës mund të mbështetet më shumë në rrugë bilaterale sesa në një trajektore klasike integrimi në Aleancë (i intervistuari B, intervistë personale, 2026). Kjo qasje mund të tingëllojë disi pesimiste, por ka vlerë analitike. Sfida për Kosovën nuk është thjesht të kërkojë retorikë për anëtarësim, por të identifikojë forma konkrete të afrimit me NATO-n që janë

politikisht të realizueshme përpara se anëtarësimi të bëhet i mundur.

Çfarë do të përbënte një lëvizje pozitive?

Një zhvillim pozitiv në këtë faktor do të kishte tri shtresa të ndërthurura.

SHTRESA E PARË është ruajtja e kohezionit të NATO-s rreth misionit të KFOR-it. Ky është kushti minimal. Nënkupton mungesë të reduktimeve politikisht të dëmshme nga kontribuuesit kryesorë, gatishmëri të vazhdueshme për përforsim nëse është e nevojshme dhe një mesazh të qartë se misioni ekziston për të dekurajuar destabilizimin e njëanshëm.

SHTRESA E DYTË është thellimi i bashkëpunimit operacional ndërmjet NATO-s dhe institucioneve të Kosovës. Kjo mund të përfshijë zgjerimin e ushtrimeve të përbashkëta, programe të ndërveprueshmërisë, planifikim të qëndrueshmërisë, koordinim në emergjenca civile, bashkëpunim kibernetik dhe intensifikim të kontakteve ushtarake. Asnjë nga këto nuk kërkon anëtarësim të menjëhershëm, por të gjitha kontribuojnë në transformimin e Kosovës nga një konsumator pasiv sigurie në një partner më të besueshëm.

SHTRESA E TRETË, më ambiciozja politikisht, është hapja graduale drejt kornizave të NATO-s në nivelin e anëtarësimi, si mekanizma më të thellë partneriteti ose një diskutim më i qartë mbi një rrugë të mundshme drejt anëtarësimi. Siç thekson i intervistuari A, avancimi serioz në këtë drejtim ka të ngjarë të kërkojë progres domethënës në dialog ose një ndryshim të konsensusit politik ndërmjet shteteve anëtare (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). Megjithatë, edhe pa një përparim formal, hapje të vogla institucionale mund të kenë ndikim të konsiderueshëm. Në rastin e Kosovës, qasja në proces shpesh ka peshë të madhe në vetvete. Një dimension më i fortë i bashkëpunimit me NATO-n do të kishte gjithashtu efekte të gjera dytësore. Do të rriste besimin e investitorëve, do ta përforconte pretendimin e Kosovës si kontribuuese e besueshme për sigurinë rajonale dhe, në mënyrë të tërthortë, do të mbështeste edhe rrugën drejt BE-së duke reduktuar perceptimin se Kosova është një përjashtim i përhershëm në aspektin e sigurisë.

Çfarë do të përbënte një lëvizje negative?

Një zhvillim negativ në këtë faktor mund të nisë nga njëra prej tri dinamikave: dobësimi i angazhimit të SHBA-së në kuadër të KFOR-it, përçarje më të theksuara ndërmjet aleatëve të NATO-s për çështje që lidhen me Kosovën, ose përkeqësim i mjedisit rajonal që e ngarkon misionin politikisht pa prodhuar një drejtim strategjik më të qartë.

Versioni më i rrezikshëm nuk është tërheqja e plotë, por një "rrallim politik" i pranisë: KFOR-i mbetet në terren, por me një ndjenjë më të dobët të qëllimit të përbashkët, me më shumë kujdes dhe rezervë nga disa kontribuues, dhe me një perceptim në rritje se misioni thjesht menaxhon krizat, në vend që të sigurojë një horizont më të gjerë strategjik. Ky ndryshim nuk do të prodhonte menjëherë paqëndrueshmëri, por do të ndikonte në sjelljen e aktorëve lokalë. Serbia dhe aktorët serbë të Kosovës do të testonin më shpesh kufijtë e tolerancës. Ndërsa, institucionet e Kosovës do të ndiheshin më pak të sigurta dhe do të sillleshin në mënyrë më afirmative ose më mbrojtëse, varësisht nga kriza. Dialogu i ndërmjetësuar nga Bashkimi Evropian do të zhvillohej në një kontekst dekurajimi më të dobët strategjik. Kjo nuk është një çështje abstrakte.

Mundësia e një reduktimi të trupave amerikane është e rëndësishme më shumë për efektin sinjalizues sesa për numrat. Raportimi i CEPA-s i vitit 2026 mbi debatin rreth një tërheqjeje të mundshme të SHBA-së argumentoi se prania amerikane funksionon si mjet bazë për dekurajim strategjik dhe se çdo reduktim mund të inkurajojë aktorët nacionalistë në veri dhe të zgjerojë mundësitë për ndikimin rus në Ballkan (CEPA, 2026). Edhe nëse këto vlerësime trajtohen si analiza politike dhe jo si qëndrime zyrtare, shqetësimi bazë mbetet i besueshëm. Ekziston edhe një skenar negativ më gradual. Në këtë rast, NATO mbetet e përkushtuar, por Kosova vazhdon të mbetet jashtë rrugëve domethënëse të integritetit, ndërkohë që paqëndrueshmëria rajonale vazhdon në një nivel të menaxhueshëm, por të përsëritur. Me kalimin e kohës, kjo do ta linte Kosovën në një pozitë të varësisë pa progres, pikërisht një rend sigurie të papërfunduar në aspektin strukturor, i cili e dekurajon planifikimin strategjik afatgjatë.

Ndërveprimi me tre faktorët e tjerë

Me angazhimin e SHBA-së, marrëdhënia është e drejtpërdrejtë dhe thelbësore. Zotimi amerikan mbetet shtylla kryesore e kredibilitetit të NATO-s në Kosovë, megjithëse kontributi i aleatëve evropianë ka gjithashtu peshë të konsiderueshme. Nëse roli i SHBA-së dobësohet, atëherë ndryshon balanca politike brenda misionit.

Me rrugën e integritit në BE, kohezioni i NATO-s e përforcon perceptimin e Kosovës si një hapësirë sigurie që mund të menaxhohet dhe të qeveriset. Ai nuk i zgjidh çështjet e njohjes, por redukton “premiumin e riskut” që i bashkëngjitet perspektivës evropiane të Kosovës.

Me dialogun për normalizim, kredibiliteti i sigurisë krijon hapësirë politike. Dekurajimi strategjik i qëndrueshëm e ul probabilitetin që krizat në veri të dominojnë vazhdimisht procesin e negociatave. Përkundrazi, një pozicion më i dobët i KFOR-it do ta bënte çdo mosmarrëveshje në dialog më të ndjeshme dhe potencialisht më të rrezikshme për përshkallëzim.

Çfarë duhet të bëjë Kosova në raport me këtë faktor

Kosova ka më pak ndikim të drejtpërdrejtë mbi NATO-n sesa mbi rrugën e integritit në BE, por nuk është pa mjete veprimi.

Së pari, ajo duhet të vazhdojë të ndërtojë profilin e një partneri të parashikueshëm në fushën e sigurisë. Kjo nënkupton komunikim të disiplinuar civil-ushtarak, bashkëveprim profesional me KFOR-in dhe shmangie të përfitimeve afatshkurtra të politikës së brendshme që krijojnë mosbesim strategjik tek aleatët.

Së dyti, Kosova duhet të ndjekë çdo formë praktike afrimi me NATO-n që është në dispozicion. Debatet në Kosovë shpesh paraqiten si “anëtarësim ose asgjë”, por kjo është joproduktive nga aspekti strategjik. Partneriteti, ndërveprueshmëria, planifikimi i qëndrueshmërisë, ushtrimet e përbashkëta dhe standardet e reformës në mbrojtje kanë rëndësi reale.

Së treti, Kosova duhet t’i trajtojë si të ndërlidhura çështjen e sigurisë dhe dialogun. Vërejtja e të intervistuarit A se një raport më i avancuar me NATO-n kërkon një ripërkufizim të koordinuar të dialogut është e rëndë, por e saktë (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). Integriti në fushën e sigurisë nuk qëndron jashtë mosmarrëveshjes politike; ai kushtëzohet pjesërisht nga ajo.

Së katërti, Kosova duhet të planifikojë edhe për një skenar në të cilin avancimi formal drejt NATO-s mbetet i kufizuar deri në vitin 2030. Nëse i intervistuari B ka të drejtë se një pjesë e madhe e zhvillimit të kapaciteteve do të ndodhë përmes rrugëve bilaterale dhe jo vetëm përmes strukturave të NATO-s, atëherë Kosova duhet të përgatitet në përputhje me këtë realitet, duke zgjeruar bashkëpunimin funksional në fushën e mbrojtjes me aleatët e afërt, ndërkohë që lidhjen me Aleancën e mban qendrore (i intervistuari B, intervistë personale, 2026).

Përfundimi thelbësor është ky: KFOR-i mund ta ruajë paqen, por nuk mund ta mbyllë vetë hendekun strategjik të sigurisë së Kosovës. Ky hendek ngushtohet vetëm nëse NATO mbetet kohezive, SHBA-ja qëndron e zotuar dhe Kosova e përdor stabilitetin që ofron KFOR-i për të lëvizur drejt integritit më të thellë në fushën e sigurisë, e jo drejt një varësie të përhershme.

5.4 FAKTORI DREJTUES I KATËRT: DIALOGU PËR NORMALIZIM KOSOVË-SERBI

Pse ky faktor drejtues ka rëndësi

Nëse SHBA-ja shërben si faktori më i fuqishëm shumëfishues i jashtëm, dialogu mbetet kufizuesi kryesor strategjik. Kjo është fusha të cilën Kosova është përpjekur më së shumti ta izolojë nga agjenda e saj më e gjerë politike, ndërsa Bashkimi Evropian ka këmbëngulur vazhdimisht ta lidhë atë me pothuajse çdo dimension tjetër të progresit. Të dyja këto qasje janë të kuptueshme dhe pjesërisht të justifikuar. Kosova ka të drejtë kur refuzon idenë që shtetësia, qeverisja dhe reformat e saj të mbeten të bllokuara pafundësisht në pritje të një ndryshimi të qëndrimit të Serbisë. Nga ana tjetër, BE-ja mban qëndrimin se pa progres të prekshëm në normalizim, trajektorja evropiane as e Kosovës dhe as e Serbisë nuk mund të avancojë në mënyrë reale.

Pikërisht për këtë arsye, dialogu mbetet testi qendror strategjik për Kosovën deri në vitin 2030. Jo sepse një marrëveshje përfundimtare është e afërt – nuk është – por sepse drejtimi i dialogut (nëse mbetet në “modalitet mirëmbajtjeje”, nëse kalon drejt zbatimit të strukturuar, apo nëse degradohet në kriza të përsëritura) do të përcaktojë klimën e sigurisë, dosjen e BE-së, rolin e aktorëve të jashtëm dhe vetë dinamikën e brendshme politike të Kosovës.

Dy vërejtje nga intervistat janë veçanërisht të rëndësishme. Së pari, i intervistuari A argumenton se gjatë katër apo pesë viteve të fundit, Kosova ka krijuar hapësirë për t’u larguar nga korniza tradicionale e dialogut, duke shpërbërë strukturat paralele dhe duke adresuar më drejtpërdrejt funksionalitetin shtetëror në veri. Kjo hap mundësinë për një qasje me dy pista: një pistë me serbët e Kosovës, e fokusuar në jetën e përditshme dhe integrimin; dhe një pistë tjetër me Serbinë, e fokusuar në marrëdhëniet ndërshtetërore në dritën e realitetit të ri në terren (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). Së dyti, i intervistuari B paralajmëron se pa adresimin e çështjes së “elefantit në dhomë” – mbi të gjitha formalizimin e faktit që Serbia nuk do ta bllokojë Kosovën në organizatat ndërkombëtare – progresi në fusha të tjera mbetet i kufizuar (i intervistuari B,

intervistë personale, 2026). Këto dy qëndrime nuk janë kontradiktore. Së bashku, ato sugjerojnë se Kosova ka nevojë njëkohësisht për konsolidim të brendshëm shtetëror dhe për një logjikë më të qartë të zgjidhjes në planin e jashtëm.

Gjendja aktuale

Gjendja aktuale karakterizohet nga një vazhdimësi formale e procesit dhe një lodhje strategjike gjithnjë e më e dukshme. Raporti i vitit 2024 për Kosovën i Komisionit Evropian thekson se gjatë periudhës raportuese dialogu i lehtësuar nga BE-ja ka vazhduar dhe se të dyja palët janë zotuar të zbatojnë plotësisht të gjitha obligimet që rrjedhin nga Marrëveshja për Rrugën drejt Normalizimit dhe Aneksi i Zbatimit përkatës (Komisioni Evropian, 2024a). Komunikimi për zgjerimin i vitit 2025 e përsërit këtë pritje, duke shtuar se Kosova pritet gjithashtu të ndjekë zgjidhje afatgjata për të garantuar qasje në shërbimet themelore publike për të gjitha komunitetet (Komisioni Evropian, 2025b). Pra, arkitektura formale e procesit mbetet e qëndrueshme. Pyetja thelbësore është nëse ajo vazhdon të prodhojë mjaftueshëm stimuj për lëvizje reale.

Evidencat faktike janë shqetësuese. Periudha pas sulmit terrorist në Banjskë rikujtoi, si për Brukselin ashtu edhe për Prishtinën, se përkeqësimi i sigurisë në veri mund ta riformatojë shumë shpejt diskutimin politik rreth Kosovës. Megjithatë, ajo krijoi edhe një hapësirë të kufizuar për rikonfigurim. I intervistuari A argumenton se sulmi në Banjskë krijoi një mundësi të papritur, duke ekspozuar thellësinë e problemit të pazgjidhur të sigurisë dhe duke lidhur më qartë çështje si Asociacioni i Komunave me Shumicë Serbe, njohja dhe statusit të Kishës Ortodokse Serbe me marrëdhënien më të gjerë politike ndërmjet palëve (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). Përfundimi i tij është se asgjë nuk duhet të konsiderohet plotësisht e zgjidhur derisa gjithçka të jetë zgjidhur – një argument në favor të një logjike në formë “pakete” dhe jo koncesionesh të fragmentuara.

Qasja e të intervistuarit B është më pesimiste për sa i përket perspektivës për një përparim të madh. Ai nuk sheh gjasa të menjëhershme për një zhvillim thelbësor në dialog dhe sugjeron se Kosova mund të jetë mësuar të avancojë pa u varur drejtpërdrejt nga ai. Megjithatë, ai pranon se rruga e Serbisë drejt BE-së mbetet e kushtëzuar nga ecuria e saj në raport me Kosovën, çka nënkupton se dialogu i jep ende Prishtinës një instrument ndikimi nëse përdoret në mënyrë strategjike (i intervistuari B, intervistë personale, 2026). Kjo është thelbësore. Kosova shpesh e trajton dialogun kryesisht si burim detyrimesh. Në fakt, ai është edhe instrument ndikimi, por vetëm nëse lidhet në mënyrë të qëndrueshme me politikën më të gjerë të BE-së dhe me një strategji diplomatike koherente.

Struktura e problemit

Dialogu është i vështirë jo vetëm për shkak të mosmarrëveshjeve thelbësore ndërmjet palëve, kryesisht refuzimit të Serbisë për të njohur të drejtën e Kosovës për të ekzistuar si shtet i pavarur, por edhe për shkak të dallimeve në lidhje me renditjen e zbatimit të marrëveshjeve, stimujt dhe vetë kuptimin politik të zbatimit.

Për Kosovën, shqetësimi kryesor është asimetria: rreziku që të shtyhet drejt zbatimit të detyrimeve politikisht të kushtëzueshme, veçanërisht në lidhje me Asociacionin, pa një ndryshim të besueshëm në sjelljen e Serbisë për sa i përket njohjes, anëtarësimit në organizata ndërkombëtare apo normalizimit de facto. Ky shqetësim është i rrënjësor në përvojë.

Për Serbinë, kalkulimi shpesh është se zgjatja e paqartësisë ruan hapësirën e manovrimit. Një proces që stabilizon situatën mjaftueshëm për ta qetësuar BE-në, por jo aq sa për ta zgjidhur mosmarrëveshjen politike, mund të jetë tërheqës për Beogradin për aq kohë sa kostot mbeten të menaxhueshme.

Për BE-në, problemi është kredibiliteti. Brukseli ka nevojë që procesi të prodhojë mjaftueshëm zbatim për të justifikuar vazhdimin e investimit politik, por ka pasur vështirësi në harmonizimin e stimujve dhe pasojave në mënyrë që të ndikojë realisht në sjelljen e palëve. Pikërisht për këtë arsye, dialogu rrezikon të kthehet në atë që i intervistuari A e quan "modalitet mirëmbajtjeje": as i vdekur, as

transformues.

Çfarë do të përbënte një lëvizje pozitive?

Një trajektore pozitive në këtë faktor nuk kërkon patjetër njohje të menjëhershme reciproke në kuptimin klasik. Një zhvillim më realist pozitiv do të përfshinte katër elemente të ndërlidhura:

Së pari, kalimi nga rikonfirmimi abstrakt i detyrimeve në zbatim sipas një rendi të caktuar dhe të mbështetur politikisht. Kjo nënkupton jo vetëm përsëritjen e detyrimeve ekzistuese, por lidhjen e progresit në çështje si Asociacioni, energjia, dokumentet, shërbimet publike dhe rregullimet për kishën/pronën me hapa reciprokë që përmirësojnë në mënyrë të dukshme pozitën ndërkombëtare të Kosovës.

Së dyti, riformulimi që propozon i intervistuari A: angazhim më i drejtpërdrejtë me serbët e Kosovës në çështje të qeverisjes, përfshirjes dhe zgjidhjes së problemeve të përditshme, në mënyrë që jo çdo çështje në veri të rieksternalizohet automatikisht përmes Beogradit (i intervistuari A, intervistë personale, 2026). Kjo është sfiduese nga aspekti politik, por e rëndësishme nga aspekti strategjik. Sa më shumë që Kosova dëshmon se normalizimi ka edhe dimension të brendshëm të integritetit, aq më pak dialogu reduktohet në antagonizëm simbolik ndërshtetëror.

Së treti, koordinim më i fortë BE-NATO-SHBA lidhur me stimujt dhe vijat e kuqe. Mesazhi i NATO-s në mars 2026 është ilustrues në këtë drejtim: ai e lidhi shprehimisht stabilitetin afatgjatë me dialogun e udhëhequr nga BE-ja, duke riafirmuar njëkohësisht rolin e sigurisë të KFOR-it. (NATO, 2026b). Dialogu funksionon më mirë kur dimensionin e sigurisë dhe ai politik përforcojnë njëri-tjetrin.

Së katërti, një logjikë më e qartë e rezultatit përfundimtar. Siç thekson i intervistuari B, përderisa Serbia vazhdon të pengojë subjektivitetin ndërkombëtar të Kosovës, është e vështirë të flitet për progres domethënës (i intervistuari B, intervistë personale, 2026). Një skenar pozitiv kërkon, së paku, një ekuivalent funksional të njohjes de facto: Serbia mund të mos përdorë termin "njohje", por do të ndalonte bllokimin e pjesëmarrjes së Kosovës në organizata ndërkombëtare dhe struktura evropiane.

Çfarë do të përbënte një lëvizje negative?

Një trajektore negative në këtë faktor mund të marrë dy forma kryesore.

E para është ngecja që tashmë e njohim. Bisedimet vazhdojnë, përfaqësuesit dhe emisarët e Dialogut udhëtojnë, publikohen komunikata dhe bëhet shtensionimi i krizave pasi ndodhin, por asnjë çështje me peshë reale politike nuk zgjidhet. Në këtë skenar, dialogu mbijeton në plan institucional, por humb kuptimin strategjik. Kosova mbetet e bllokuar në një proces që konsumon kapital diplomatik pa zhblokuar rrugën drejt BE-së apo NATO-s.

E dyta është përkeqësimi i drejtpërdrejtë. Ky skenar përfshin incidente të përsëritura të sigurisë në veri, retorikë më të ashpër nacionaliste, rënie të besimit ndërmjet ndërmjetësuesve ndërkombëtarë dhe palëve, si dhe një perceptim në rritje në rajon se dekurajimi strategjik është dobësuar dhe vetëpërmbytja politike është më e brishtë. Analizat e mëhershme të bazuara në skenarë kanë paralajmëruar këtë trajektore, duke treguar se mosnjohja e pazgjidhur, ngecja e proceseve në BE, zhvendosja e fajit ndërmjet palëve dhe krizat e përsëritura mund ta zhvendosin gradualisht një gjendje bllokimi nga paraliza në një situatë më të paqëndrueshme dhe potencialisht më të rrezikshme.

Paralajmërimi i të intervistuarit A mbi ndërveprimin ndërmjet njohjes, Asociacionit dhe statusit të Kishës Ortodokse Serbe është veçanërisht i rëndësishëm në një skenar negativ. Nëse këto çështje vazhdojnë të trajtohen veçmas, secila mund të shndërrohet në një pikë bllokimi ndaj të tjerave. Nëse ato përdoren vetëm si instrumente taktike për negociata, aktorët e jashtëm mund të shtyjnë për zgjidhje të imponuara nga jashtë, të cilat nuk i kënaqin palët dhe nuk ofrojnë zgjidhje të qëndrueshme.

Ndërveprimi me tre faktorët e tjerë

Me angazhimin e SHBA-së, dialogu fiton peshë dhe seriozitet kur Uashingtoni është aktiv dhe i vëmendshëm, ndërsa humb fuqi ndikuese kur ky angazhim zbehet. Edhe pse BE-ja mbetet ndërmjetësuesi kryesor, atmosfera strategjike rreth procesit ndryshon ndjeshëm në varësi nga niveli i përfshirjes amerikane.

Me rrugën e integritimit në BE, lidhja është strukturore dhe e pashmangshme. BE-ja e paraqet dialogun si pjesë integrale të logjikës së anëtarësimit për të dyja palët. Kosova mund të preferojë një shkëputje më të madhe ndërmjet këtyre dy proceseve, por një shkëputje e plotë aktualisht nuk është në dispozicion.

Me NATO/KFOR, lidhja është e dyanshme. Dekurajimi i fortë strategjik krijon hapësirë politike për zhvillimin e dialogut. Ndërsa, mungesa e progresit politik rrit gjasat për incidente të sigurisë dhe e shton barrën mbi KFOR-in për menaxhimin e situatës në terren.

Çfarë duhet të bëjë Kosova në raport me këtë faktor

Kosova ka nevojë për një doktrinë më strategjike për dialogun.

Së pari, duhet të largohet nga qasja që e sheh procesin vetëm si mesazh publik ose si reagim episodik ndaj krizave. Dialogu duhet të trajtohet si një qasje strategjike afatgjatë, me koordinim të qartë të brendshëm ndërmjet Zyrës së Kryeministrit, Presidencës, institucioneve të politikës së jashtme, aktorëve të sigurisë dhe aktorëve kyç parlamentarë.

Së dyti, Kosova duhet të investojë më seriozisht në dimensionin e brendshëm të normalizimit. Ideja e të intervistuarit A për një qasje me dy pista është bindëse, sepse pranon se marrëdhëniet me serbët e Kosovës nuk mund të reduktohen vetëm në atë që ndodh në Bruksel (i intervistuarit A, intervistë personale, 2026). Një qasje më e fortë e qeverisjes së brendshme në zonat me shumicë serbe nuk do ta eliminonte rolin e Beogradit, por mund ta zvogëlonte monopolin e tij mbi përfaqësimin ndaj komunitetit serb në Kosovë.

Së treti, Kosova duhet të këmbëngulë në reciprocitet të efektit politik, e jo vetëm në simetri të formulimeve. Matësi real i progresit është nëse hapat e ndërmarrë në dialog e zgjerojnë sovranitetin, sigurinë dhe qasjen e Kosovës në institucione. Nëse nuk i prodhojnë këto efekte, procesi bëhet politikisht i paqëndrueshëm në planin e brendshëm.

Së katërti, Kosova duhet të përgatitet për mundësinë që deri në vitin 2030 të mos arrihet

një marrëveshje përfundimtare. Kjo nuk duhet të prodhojë fatalizëm, por një objektiv më të përqendruar: përmirësimin e pozitës së Kosovës në kushte pa marrëveshje përfundimtare, duke e mbajtur njëkohësisht të hapur mundësinë për një përparim më të madh në të ardhmen.

Prandaj, dialogu nuk është thjesht një dosje për negociata. Ai është një strategjike rreth së cilës vazhdojnë të rrotullohen tri variablat e tjera. Pikërisht për këtë arsye, Kosova nuk mund të përballojë as iluzione, as neglizhencë në trajtimin e tij.

6. SHPALOSJA E SKENARËVE TË MUNDSHËM PËR KOSOVËN DERI NË VITIN 2030

Skenarët e mëposhtëm janë ndërtuar duke kombinuar katër faktorët përcaktues, dhe jo duke e trajtuar secilin veçmas. Kjo ka rëndësi sepse Kosova nuk ka gjasa të përballlet me një ndryshim të vetëm, i cili do të ishte tërësisht pozitiv ose tërësisht negativ. Më e mundshme është që mjedisi strategjik të formësohet nga efekte përforcuese.

Nëse angazhimi i SHBA-së mbetet i dukshëm, kohezioni i NATO-s ruhet dhe BE-ja investon politikisht në rrugën e Kosovës, dialogu bëhet më

i lehtë për t'u shtyrë përpara, sepse stimujt janë më të qartë dhe dekurajimi strategjik është më i fortë. Nëse Uashingtoni e ul prioritizimin e rajonit, kohezioni i NATO-s dobësohet, rruga drejt BE-së ngadalësohet dhe dialogu mbetet i bllokuar në menaxhimin e krizave, atëherë secili problem e përforcon tjetrin.

Prandaj, katër skenarët nuk janë thjesht etiketa që lëvizin nga optimizmi drejt pesimizmit. Ata përfaqësojnë botë të integruara.

- **SKENARI I** – Konsolidimi në Perëndim: lëvizje shumë pozitive në të katër faktorët.
- **SKENARI II** – Blerja e Kohës, Mbatja e Shpresës: lëvizje pozitive, por jo e plotë; stabiliteti përmirësohet, por nuk arrihet përparim vendimtar.
- **SKENARI III** – Vërtitje në Zonën Gri: lëvizje negative përmes ngecjes së zgjatur dhe performancës së dobët strategjike.
- **SKENARI IV** – Rrëshqitje drejt Stuhisë: lëvizje shumë negative, ku siguria, diplomacia dhe politika e brendshme përkeqësohen njëkohësisht.

Këta skenarë duhet të përdoren në dy mënyra. Së pari, si teste qëndrueshmërie: cilat politika aktuale vazhdojnë të kenë kuptim nëse mjedisi bëhet më pak i favorshëm? Së dyti, si korniza treguesish: cilat shenja deri në vitet 2027-2028 do t'i tregonin Kosovës se cili skenar po bëhet më i mundshëm? Sinjalet më relevante nuk janë abstrakte. Ato përfshijnë: nëse Këshilli lëviz përpara me aplikimin

për anëtarësim; nëse Agjenda e Reformave fillon të prodhohet disbursime reale dhe reforma konkrete; nëse KFOR-i mbetet politikisht i qëndrueshëm; nëse zotimi i SHBA-së riafirmohet apo relativizohet; dhe nëse dialogu kalon nga rikonfirmimi i detyrimeve drejt renditjes konkrete të zbatimit dhe reciprocitetit në efektet politike.

TABELA 1 - Përmbledhje e integruar e skenarëve

Skenari	Roli i SHBA-së	Rruga drejt BE-së	NATO/KFOR	Dialogu	Efekti i përgjithshëm
Konsolidimi në Perëndim	Angazhim i qëndrueshëm dhe i dukshëm; shtytje për normalizim ekonomik me Serbinë	Status kandidat	KFOR koheziv; bashkëpunim më i thellë	Zbatim sipas një rendi të caktuar; normalizimi de facto avancon	Kosova bëhet më e vështirë për t'u bllokuar dhe më e lehtë për t'u integruar
Blerja e Kohës, Mbajtja e Shpresës	Vazhdimësi selektive	Përfitime sektoriale; bllokada politike vazhdon	Stabilitet pa rrugë të re të qartë	I menaxhuar, por pa përfundim	Stabilitet pa përparim vendimtar
Vërtitje në Zonën Gri	Angazhim episodik dhe reaktiv	Reforma të pjesshme; ngecje politike; mungesë	Stabilizon ngërçin	Modalitet mirëmbajtjeje	Gjendje pezull: gjysmë-integrim dhe gjysmë-siguri që ngurtësohet
Rrëshqitje drejt Stuhisë	Ulje e dukshme e angazhimit	Proces i bllokuar dhe i kufizuar	Dekurajim strategjik më i dobët; më shumë kujdes politik	Përballje të përsëritura	Rritje e cenueshmërisë në diplomaci dhe siguri

6.1 SKENARI I - KONSOLIDIMI NË PERËNDIM

Përmbledhje e skenarit

Deri në vitin 2030, Kosova mund të mos jetë ende anëtare e BE-së apo NATO-s, por nuk mbetet as në një "zonë pritjeje". Shtetet e Bashkuara të Amerikës ruajnë një rol të dukshëm politik dhe ushtarak në Ballkanin Perëndimor. NATO mbetet kohezive rreth misionit të KFOR-it dhe thëllon bashkëpunimin praktik me Kosovën. BE-ja më në fund e shtyn aplikimin e Kosovës për anëtarësim drejt një trajektoreje më formale, ndërsa Plani i Rritjes fillon të prodhojë përfitime konkrete. Dialogu me Serbinë nuk përfundon me njohje të ndërsjellë në kuptimin klasik, por kalon në një fazë të zbatimit sipas një rendi të caktuar, duke prodhuar një ekuivalent funksional të normalizimit de facto në disa fusha.

Në këtë skenar, Kosova hyn në dekadën e ardhshme më e sigurt, më tërheqëse për investime dhe më pak e izoluar në planin ndërkombëtar.

Gjendja e Kosovës në vitin 2030

Ndryshimi më i rëndësishëm në këtë skenar nuk është simbolik. Ai është strukturor. Kosova nuk trajtohet më në Bruksel dhe në Uashington kryesisht si një dosje e menaxhimit të krizave. Ajo shihet gjithnjë e më shumë si një shtet i Ballkanit Perëndimor me çështje politike të pazgjidhura, por që është bërë më i parashikueshëm nga aspekti institucional dhe më i integruar nga aspekti

strategjik në Perëndim.

Në anën e SHBA-së, Uashingtoni nuk e rrit ndjeshëm praninë e tij, por refuzon idenë e një tërheqjeje që do të sinjalizonte largim nga rajoni. Roli amerikan brenda KFOR-it mbetet politikisht i dukshëm, bashkëpunimi në mbrojtje zgjerohet dhe kontributet e Kosovës në iniciativa shumëkombëshe e përforcojnë imazhin e saj si kontribuuese në siguri, dhe jo si përfituese e përhershme. Kampi Bondsteel mbetet jo vetëm një bazë ushtarake, por edhe një sinjal strategjik.

Në anën e BE-së, përparimi është procedural, por me pasoja të rëndësishme politike: Këshilli kërkon Opinionin e Komisionit Evropian për aplikimin e Kosovës, ose, në mungesë të kësaj, pajtohet për një trajktore të strukturuar si vend para-kandidat që tejkalon retorikën formale. Paralelisht, Kosova fillon të japë rezultate më bindëse në zbatimin e Agjendës së Reformave. Disbursimet nga Plani i Rritjes nisin të krijojnë momentum real në fusha si: qeverisja, digjitalizimi, ndërlidhshmëria dhe mjedisi i biznesit. Efekti është kumulativ. Kosova ende nuk është afër anëtarësimit, por lëviz përpara.

Në raport me NATO-n dhe KFOR-in, ndryshimi është më shumë cilësor, madje edhe pa një perspektivë të anëtarësimit të menjëhershëm. KFOR-i mbetet i fuqishëm, por diskutimi zhvendoset nga një logjikë e mbrojtjes së përhershme strategjike drejt pyetjes se çfarë mund të marrë gradualisht përsipër vetë Kosova. Rriten: ushtrimet e përbashkëta, ndërveprueshmëria, planifikimi i qëndrueshmërisë dhe bashkëpunimi në sektorin e sigurisë dhe kjo e normalizon gradualisht marrëdhënien.

Në dialog, progresi nuk vjen përmes deklaratave të bujshme retorike, por përmes një sekuence në zbatim. Serbia nuk e njeh formalisht Kosovën, por gradualisht e redukton pengimin në fusha praktike, nën presion më të fortë të koordinuar BE-SHBA dhe në këmbim të një sekuence zbatimi që është politikisht e pranueshme për të. Nga ana tjetër, Kosova angazhohet më seriozisht në çështjet e integritetit të brendshëm që prekin serbët e Kosovës, por vetëm brenda një pakete që në praktikë zgjeron, dhe jo ngushton, sovranitetin e saj.

Rruga drejt vitit 2030

Ky skenar nuk fillon me një “mrekulli”, por me disiplinë në vitet 2026–2027. Klasa politike në Kosovë, nën presionin e paralizës institucionale dhe frustrimit të jashtëm, arrin një konsensus minimal strategjik rreth tri prioriteteve: rikthimi i funksionalitetit institucional, funksionalizimi i Agjendës së Reformave dhe riprofesionalizimi i dosjes së dialogut.

Kjo zhvendosje e brendshme përkon me një rikonfigurim të pozicionit të jashtëm. Shtetet e Bashkuara, edhe pse të mbingarkuara globalisht, arrijnë në përfundim se ruajtja e kredibilitetit në Ballkanin Perëndimor është një investim me kosto të ulët për stabilitetin evropian. NATO ruan një profil të fortë të KFOR-it dhe thëllon koordinimin me BE-në në ndërfaqen politikë-siguri. Në mars 2026, NATO kishte sinjalizuar tashmë gatishmërinë për të rritur mbështetjen për dialogun e udhëhequr nga BE-ja (NATO, 2026b); në këtë skenar, ky koordinim politik bëhet më operacional dhe më i strukturuar.

Brenda BE-së ndodhin dy zhvillime paralele. Së pari, politika e zgjerimit mbetet relevante gjeopolitikisht, për shkak të luftës në Ukrainë dhe shqetësimit të vetë BE-së për kredibilitetin në fqinjësi. Kosova shmang pengesat e vetë-shkaktuara duke demonstruar nivel të mjaftueshëm të qeverisjes dhe sundimit të ligjit, duke e bërë më të vështirë justifikimin e pasivitetit nga shtetet anëtare. Rezultati nuk është një ndryshim revolucionar në politikën e njohjes, por një qasje më serioze ndaj Kosovës si një vend në pritje për kandidaturë, dhe jo si një përjashtim i përhershëm.

Dialogu përfiton nga ky kontekst i ri. Ndërmjetësimi i Peter Sørensen mbështetet nga një koordinim më i fortë BE-NATO-SHBA dhe nga një mesazh më i qartë ndaj Beogradit se pengimi i zbatimit do të ndikojë gjithnjë e më shumë në kostot e tij evropiane. Kosova nuk i braktis vijat e saj të kuqe, por fillon të përdorë fuqinë ndikuese në mënyrë më strategjike, dhe jo thjesht më zëshëm. Një zgjidhje praktike dhe graduale me faza fillon të marrë formë në fusha si: dokumentet, shërbimet publike, koordinimi policor, personat e zhdukur dhe një rrugë e kushtëzuar ngushtë për Asociacionin, e lidhur me mos-pengimin dhe qasjen ndërkombëtare.

Çfarë nënkupton ky skenar

Ky është skenari më realist pozitiv për Kosovën deri në vitin 2030, sepse nuk kërkon realizimin e njëkohshëm të të gjitha objektivave maksimaliste. Kosova ende nuk është plotësisht “e konsoliduar” në kuptimin juridik, por është dukshëm më pak e cenueshme ndaj bllokadave diplomatike dhe goditjeve të sigurisë. Investitorët shohin një trajektore më të qartë. Rruga drejt BE-së bëhet

sërish politikisht domethënëse. Lidhjet me NATO-n thellohen mjaftueshëm për të reduktuar ndjesinë e gjendjes pezull nga aspekti strategjik. Mbi të gjitha, politika e jashtme e Kosovës më nuk përkufizohet kryesisht nga ajo që të tjerët janë të gatshëm të bllokojnë.

Fitimi më i madh në këtë skenar është një densitet strategjik kumulativ: më shumë ankorime, më shumë opsione dhe më pak pika bllokimi (veto).

6.2 SKENARI II – BLERJA E KOHËS, MBAJTJA E SHPRESËS

Përmbledhje e skenarit

Deri në vitin 2030, Kosova mbetet përgjithësisht stabile dhe e përafuar fort me Perëndimin, por ende nuk arrin ta shndërrojë këtë përafrim në një përparim strategjik vendimtar. Shtetet e Bashkuara mbeten të angazhuara, por në mënyrë më selektive. NATO ruan kohezionin e mjaftueshëm për të mbështetur KFOR-in, por nuk ka ndonjë avancim të madh në rrugën e Kosovës drejt integritimit formal. Marrëdhënia me BE-në thellohet në aspekt praktik përmes Planit të Rritjes dhe integritimit selektiv sektorial, por aplikimi për anëtarësim mbetet i bllokuar politikisht. Dialogu me Serbinë vazhdon, duke prodhuar progres të kufizuar teknik dhe shtensionim të kohëpaskohshëm, por pa arritur një marrëveshje përfundimtare. Kosova është e pozicionuar më mirë se në vitin 2026, por ajo ende po jeton me “kohë strategjike të huazuar”.

Gjendja e Kosovës në vitin 2030

Ky është skenari më “i rehatshëm” ndër skenarët problematikë. Kosova nuk ndodhet në krizë. Ajo nuk rrëshqet drejt paqëndrueshmërisë akute. Por njëkohësisht nuk arrin të dalë nga varësia strukturore.

Roli amerikan mbetet i pranishëm, por më pak transformues sesa do të dëshironte Kosova. Uashingtoni vazhdon të mbështesë KFOR-in dhe të angazhohet në nivele të larta politike kur është e nevojshme, por Ballkani nuk është më në fokus të vazhdueshëm diplomatik që do të shtynte progres

në të gjitha dosjet e procesit. Kosova gëzon ende mirëkuptim dhe mbështetje, por duhet të investojë më shumë për të arritur rezultate konkrete.

Rruga drejt BE-së përmirësohet në aspekt material, por jo në atë politik. Kosova zbaton pjesërisht Agjendën e Reformave dhe përfiton nga elemente të Planit të Rritjes. Përparon integrimi ekonomik me tregun unik evropian; përmirësohet integrimi digjital dhe i pagesave; dhe rritet bashkëpunimi teknik. Megjithatë, çështja vendimtare – avancimi i aplikimit për anëtarësim – mbetet e pazgjidhur. Rezultati është një dualitet i çuditshëm: më shumë Evropë në praktikë, por jo mjaftueshëm Evropë në status.

Në aspektin e sigurisë, KFOR-i mbetet qendra e gravitetit. Misioni mbetet mjaftueshëm i besueshëm dhe koheziv për të dekurajuar përshkallëzimin në shkallë të gjerë, veçanërisht pas përvojës së vitit 2023 që tregoi sa shpejt mund të përkeqësohet situata në veri. Kosova thellon bashkëpunimin praktik me NATO-n, por mbetet jashtë rrugëve të qarta për anëtarësim. Marrëdhënia mbetet funksionale, por jo transformuese.

Dialogu vazhdon në një formë që shumë diplomatë do ta quanin “konstruktive”, ndërsa shumë qytetarë në Kosovë do ta konsideronin “të pamjaftueshme”. Ai prodhon mjaftueshëm angazhim për të shmangur kolapsin e procesit, mjaftueshëm shtensionim për të shmangur izolimin dhe mjaftueshëm paqartësi për të shtyrë vendimet e vështira politike. Serbia mban një pozicion të dyfishtë: një këmbë brenda procesit dhe një tjetër jashtë frymës së tij.

Rruga drejt vitit 2030

Ky skenar materializohet kur asnjë nga faktorët kryesorë nuk dështon, por asnjëri nuk lëviz mjaftueshëm në mënyrë vendimtare për t'i zhbllokuar të tjerët. Kosova arrin të rikthejë njëfarë funksionaliteti institucional pas ngërçit të viteve 2025–2026, por polarizimi politik mbetet i lartë. Reformat avancojnë, por në mënyrë të pabarabartë dhe jo të qëndrueshme. Partnerët ndërkombëtarë mbeten të gatshëm të ndihmojnë, por nuk shohin arsye për të ndërmarrë hapa të mëdhenj politikë.

Brenda BE-së, Plani i Rritjes shndërrohet në instrumentin kryesor të angazhimit. Kosova fillon të përfitojë më shumë në aspekt praktik dhe financiar, çka stabilizon marrëdhënien dhe shmang perceptimin e një bllokimi total. Megjithatë, BE-ja mbetet e ndarë për sa i përket avancimit drejt kandidaturës, veçanërisht pasi dialogu me Serbinë nuk prodhon një marrëveshje politike të qartë dhe dosje të tjera të zgjerimit konsumojnë më shumë energji politike.

Nga ana tjetër, Shtetet e Bashkuara bëjnë aq sa duhet për të ruajtur kredibilitetin e dekurajimit, por jo aq sa për ta riformatuar rajonin në mënyrë strategjike. Fokusi global i Uashingtonit mbetet gjetiu. Kosova nuk braktiset, por relativizohet në raport me prioritetet e tjera.

Dialogu pasqyron këtë kontekst më të gjerë. Brukseli e mban procesin gjallë. Krizat në veri menaxhohen. Realizohet njëfarë zbatimi sektorial. Por, për shkak se asnjëra palë nuk sheh ndryshim vendimtar në stimuj, procesi nuk arrin të dalë nga logjika e menaxhimit. "Modaliteti i mirëmbajtjes", i përshkruar nga i intervistuari A, bëhet tipari

përcaktues i kësaj dosjeje (i intervistuari A, intervistë personale, 2026).

Çfarë nënkupton ky skenar

Skenari "Blerja e Kohës, Mbajtja e Shpresës" nuk është dështim. Për shumë aktorë ndërkombëtarë, ai do të dukej si sukses, sepse paqja ruhet dhe bashkëpunimi vazhdon. Megjithatë, për Kosovën, ky skenar bart kosto reale strategjike.

Së pari, kemi vonesë kumulative. Kosova humb vite të tëra të tjera pa e avancuar aplikimin për anëtarësim në një trajektore më të qartë politike drejt BE-së. Kjo e thellon hendekun me vendet pararojë në rajon dhe e normalizon idenë se Kosova i përket një "korsie" më të ngadaltë dhe më të paqartë të zgjerimit.

Së dyti, krijohet një varësi psikologjike. KFOR-i mbetet i pazëvendësueshëm, gjë që është stabilizuese, por mungesa e një rruge më të thellë sigurie e përforcon ndjesinë se siguria e Kosovës varet nga vendimi i të tjerëve për ta garantuar atë.

Së treti, shfaqet lodhja politike. Një dialog që vazhdon pa ndryshuar realisht peizazhin strategjik rrezikon të konsumojë si legjitimitetin e brendshëm ashtu edhe seriozitetin diplomatik. Me kalimin e kohës, kjo mund të prodhojë ose apati, ose reagime më të paqëndrueshme me prirje nacionaliste.

Ky është një skenar stabil, por jo strategjik. Kosova arrin të shmangë skenarët më të këqij. Megjithatë, ajo nuk e kalon pragun ku logjika bazë e pozitës së saj ndërkombëtare ndryshon në mënyrë të genësishme.

6.3 SKENARI III – VËRTITJE NË ZONËN GRI

Përmbledhje e skenarit

Deri në vitin 2030, Kosova mbetet formalisht e përafuar me Perëndimin, por në thelb e bllokuar mes progresit të dobët dhe pengesave të përsëritura. Angazhimi i SHBA-së bëhet më sporadik. NATO mbetet e pranishme, por KFOR-i

perceptohet gjithnjë e më shumë si një mekanizëm stabilizues i ngërçit, dhe jo si një garantues i integritetit strategjik. Rruga drejt BE-së humb momentum, ndërsa performanca e dobët e brendshme në Kosovë kombinohet me hezitimin nga shtetet anëtare. Dialogu me Serbinë mbijeton në plan institucional, por prodhon fare pak më

shumë sesa menaxhim dëmsh. Kosova mbetet mjaftueshëm stabile për të shmangur kolapsin, por tepër e kufizuar për të bërë përparim domethënës.

Gjendja e Kosovës në vitin 2030

Ky skenar është më i rrezikshëm sesa duket në shikim të parë, sepse zëvendëson ambicien strategjike me adaptim strategjik. Kosova mëson të jetojë në gjendje pezull.

Në raport me SHBA-në, marrëdhënia mbetet e rëndësishme, por nuk prodhon më rezultate në të njëjtën mënyrë si më parë. Angazhimi amerikan bëhet reaktiv: Uashingtoni ndërhyr pas incidenteve serioze, por rrallë e përcakton drejtimin politik të zhvillimeve. Kosova vazhdon t'i referohet SHBA-së si partner kyç, por pesha praktike e kësaj marrëdhënieje është më e kufizuar.

Rruga drejt BE-së bëhet gjithnjë e më asimetrike. Kosova vazhdon të përafrohet politikisht dhe të zbatohet disa reforma, por përfitimi politik nga ky përaftrim mbetet i ulët. Aplikimi për anëtarësim mbetet i pezulluar ose de facto i ngrirë. Zbatimi i Agjendës së Reformave është i fragmentuar. Pjesërisht për shkak të politikës së brendshme të përçarë; pjesërisht sepse perceptimi në BE është se Kosova ende nuk ka bërë mjaftueshëm për të justifikuar një shtytje më të fortë politike. Kosova bëhet shembulli tipik i një shteti që kryen një pjesë të punës së integritimit, pa përfituar nga dimensionin politik i integritimit.

KFOR-i mbetet në terren dhe vazhdon të ketë rëndësi të madhe. Megjithatë, kuptimi i misionit ndryshon. Ai shndërrohet në infrastrukturën e një zone gri të menaxhuar: mjaftueshëm i fortë për të parandaluar përshkallëzime serioze, por i shkëputur nga një horizont i besueshëm i zgjidhjes politike ose integritimit strategjik. Siguria nuk kolapson. Ajo stagnon.

Dialogu ndjek të njëjtin model. Takimet vazhdojnë. Ndërmjetësuesit ndërrohen. Disa çështje teknike avancojnë. Por mosmarrëveshja thelbësore politike mbetet e paprekur. Kosova përpiqet ta shkëpusë të ardhmen e saj nga dialogu; BE-ja vazhdon t'i lidhë këto; Serbia e shfrytëzon këtë paqartësi. Rezultati nuk është zgjidhje. Është akumulim frustrimi.

Rruga drejt vitit 2030

Ky skenar merr formë kur Kosova nuk arrin t'i kapërcejë plotësisht sfidat e saj të qeverisjes së brendshme dhe kur partnerët e jashtëm arrijnë në përfundimin se menaxhimi gradual është më realist sesa ndryshimi strategjik.

Shkaktari i menjëhershëm nuk është një dështim spektakolar. Është mungesa e një korigjimi vendimtar. Ngërçi institucional zbehet, por lë pas një trashëgimi mosbesimi dhe efektiviteti të ulët. Qeveritë vazhdojnë t'i referohen Evropës dhe Perëndimit, por konsensusi ndërpartiak për prioritetet themelore shtetërore mbetet tepër i dobët për të mbështetur reforma me horizont afatgjatë. Zbatimi bëhet selektiv dhe vëmendja politike kthehet sërish te konkurrenca afatshkurtër.

Në Bruksel, Kosova humb vëmendjen krahasuese. Zgjerimi mbetet gjallë, por energjia politike përqendrohet në dosje që duken ose më të avancuara, ose më urgjente. Kosova vazhdon të marrë mbështetje, por jo një avancim serioz politik. Pamundësia e vetë vendit për të dëshmuar zbatim të qëndrueshëm të reformave ua bën më të lehtë shteteve anëtare të justifikojnë kujdesin dhe hezitimin.

Mjedisi i sigurisë mbetet i tensionuar, por i kontrolluar. KFOR-i vazhdon të ketë kapacitet për të dekurajuar përkeqësime të mëdha, por krizat e përsëritura lokale në veri ua rikujtojnë të gjithëve se mosmarrëveshja themelore mbetet e pazgjidhur. Institucionet e Kosovës fitojnë disa kapacitete shtesë, por pa një perspektivë më të qartë nga NATO, këto zhvillime nuk shndërrohen në vetëbesim strategjik.

Dialogu bëhet gjithnjë e më i ritualizuar. Çdo incident prodhon thirrje për shtensionim; çdo periudhë qetësie prodhon pretendime se procesi është ende gjallë, por gjeometria themelore e marrëdhënies nuk lëviz. "Zona gri" nuk mbetet vetëm gjeopolitike. Ajo bëhet edhe institucionale dhe psikologjike.

Çfarë nënkupton ky skenar

Për Kosovën, skenari "Vërtitje në Zonën Gri" mund të jetë rreziku më i mundshëm pikërisht sepse nuk është dramatik. Ai lejon që një ekuilibër i

pafavorshëm të konsolidohet gradualisht.

Në aspektin ekonomik, vendi vazhdon të rritet, por nën potencialin që do të kishte në një kontekst me perspektivë më të qartë evropiane dhe sigurie. Pasiguria politike dhe emigrimi vazhdojnë. Paralajmërimi i Bankës Botërore se rritja mund të ngadalësohet nga vonesat në formimin e qeverisë dhe zbatimin e reformave mbetet relevant në mënyrë strukturore në këtë skenar (Banka Botërore, 2025a).

Në planin diplomatik, Kosova bëhet më e lehtë për t'u lavdëruar sesa për t'u avancuar. Partnerët vazhdojnë ta vlerësojnë përafrimin e saj, por hendeku midis vlerësimit dhe progresit politik

zgjerohet. Kjo gradualisht minon besimin në efektivitetin e disiplinës.

Në planin strategjik, një gjeneratë e tërë politikëbërësish dhe qytetarësh mësohet me një realitet të menaxhimit pa përmbyllje. Ky realitet mund të jetë më pak shpërthyes sesa një krizë akute, por është thellësisht dëmtues. Ai dobëson stimujt për reforma, konsumon energjinë diplomatike dhe normalizon idenë se Kosova mund të mbetet pafundësisht në një pozitive gjysmë të integruar dhe gjysmë të sigurt.

Mësimi i këtij skenari është i ashpër: jo të gjitha të ardhmet negative paralajmërohen përmes kolapsit. Disa realizohen përmes përsëritjes.

6.4 SKENARI IV – RRËSHQITJE DREJT STUHISË

Përmbledhje e skenarit

Deri në vitin 2030, Kosova përballet me kombinimin më të ashpër të dobësimit të mbështetjes së jashtme dhe brishtësisë së brendshme. Angazhimi i SHBA-së në Ballkanin Perëndimor bëhet dukshëm më i kufizuar. NATO mbetet formalisht e pranishme, por kohezioni i Aleancës rreth Kosovës dobësohet dhe efekti dekurajues i KFOR-it vihet gjithnjë e më shumë në provë. Rruga drejt BE-së pëson një bllokim të thellë, pasi fragmentimi i brendshëm politik dhe çështjet e pazgjidhura të statusit kombinohen me lodhjen më të gjerë nga zgjerimi. Dialogu me Serbinë degradohet në përballje të përsëritura, ndërprerje të herëpashershme dhe shtensionim të imponuar nga jashtë. Kosova nuk braktiset plotësisht, por bëhet dukshëm më e ekspozuar – e kufizuar nga aspekti diplomatik, e varur nga aspekti i sigurisë dhe nën presion politik të vazhdueshëm.

Gjendja e Kosovës në vitin 2030

Tipari përcaktues i këtij skenari është cenueshmëria kumulative. Asnjë nga katër faktorët më vite nuk e shpjegon përqësimin. Rreziku buron nga ndërveprimi i tyre.

Në raport me SHBA-në, Ballkani nuk shihet më si

një hapësirë që kërkon angazhim të vazhdueshëm politik. Angazhimi mbetet simbolik, por prania ushtarake zvogëlohet dhe fokusi diplomatik bëhet episodik. Kosova vazhdon të ketë mbështetjen në Uashington, por marrëdhënia nuk mbështetet më nga i njëjti nivel besimi operacional. Aktorët rajonalë e perceptojnë këtë ndryshim menjëherë.

Brenda NATO-s, KFOR-i mbetet në terren, sepse Aleanca nuk mund të përballojë një dështim të dukshëm. Megjithatë, misioni operon në një mjedis politik më të vështirë: udhëheqja amerikane është më e dobët, disa kontribuues evropianë tregojnë më shumë kujdes dhe çdo krizë në veri vë në provë jo vetëm stabilitetin lokal, por edhe vetë kredibilitetin e misionit. KFOR-i mbetet i pranishëm, por nuk është më i mjaftueshëm për të garantuar ndjesinë e sigurisë.

Rruga drejt BE-së dëmtohet rëndë. Politika e brendshme në Kosovë mbetet e përçarë, kredibiliteti i reformave dobësohet dhe aplikimi për anëtarësim mbetet i bllokuar. Plani i Rritjes humb fuqinë transformuese për shkak të zbatimit të dobët dhe për shkak të një konteksti politik më armiqësor në nivel evropian. Kosova vazhdon të deklarojë orientimin e saj evropian, por hendeku ndërmjet aspiratës dhe progresit bëhet gjithnjë e më i dukshëm.

Dialogu me Serbinë është fusha ku përkeqësimi bëhet më i dukshëm dhe shndërrohet gjithnjë e më shumë në një arenë për menaxhimin e paqëndrueshmërisë.

Rruga drejt vitit 2030

Ky skenar fillon kur disa sinjale paralajmëruese më të vogla injorohen.

Mosfunksionimi politik i brendshëm në Kosovë nuk korrigohet, por instrumentalizohet. Kriza institucionale nuk prodhon korrigjim strategjik, por thellim të polarizimit dhe dobësim të qeverisjes. Partnerët e jashtëm fillojnë të dyshojnë jo në orientimin e Kosovës, por në kapacitetin e saj për të vepruar.

Në të njëjtën kohë, Uashingtoni ripozicionohet ndjeshëm. Edhe pa një doktrinë formale të tërheqjes, efekti bëhet i dukshëm: më pak burime, më pak vëmendje dhe më shumë presion mbi Evropën për të menaxhuar rajonin. Paralajmërimi i të intervistuarit B se SHBA-ja mund të lërë një boshllëk që Evropa duhet ta mbushë bëhet realitet – por Bashkimi Evropian nuk arrin ta mbushë atë në mënyrë koherente (i intervistuari B, intervistë personale, 2026).

Ky zhvillim ndryshon dinamikën brenda NATO-s në raport me Kosovën. KFOR-i mbetet në terren, por misioni bëhet më reaktiv dhe politikisht më i kujdesshëm. Dekurajimi nuk zhduket, por bëhet më pak bindës. Aktorët në veri dhe në Beograd testojnë më shpesh kufijtë përmes: presionit hibrid, mobilizimit lokal, si dhe përmes rrezikimit të kalkuluar dhe të kalibruar.

Ndërkohë, BE-ja reagon siç bëjnë shpesh institucionet nën presion: duke ngushtuar ambicien. Dosja e Kosovës mbetet e hapur, por pa progres real. Vendit i kërkohet të zbatojë reforma dhe të shtensionojë situatat, por merr pak në këmbim që të ndryshojë bllokadën themelore. Energjia për zgjerim zhvendoset diku tjetër ose dobësohet në përgjithësi.

Në këtë kontekst, dialogu përkeqësohet. Asnjëra palë nuk dëshiron një ndërprerje të plotë, sepse kostot janë tepër të larta. Por asnjëra nuk sheh

stimuj realë për kompromis. Procesi bëhet më armiqtësor, më publik dhe më i sigurizuar. Çdo çështje e pazgjidhur – Asociacioni, rregullimet për kishën/pronën, qeverisja në veri, njohja, organizatat ndërkombëtare – bëhet më e lehtë për t'u instrumentalizuar.

Çfarë nënkupton ky skenar

Efekti i parë shfaqet në psikologjinë e sigurisë së Kosovës. Ndjenja se Perëndimi do të ndërhyjë gjithmonë në fund fillon të zbehet. Kjo nuk prodhon panik të menjëhershëm, por çon në vendimmarrje më të pasigurt dhe më të prirë ndaj rrezikimit.

Efekti i dytë është diplomatik. Kosova gjendet gjithnjë e më shumë e vetmuar në mbrojtjen e pozicioneve që më parë mbështeteshin nga një koordinim më i fortë perëndimor. Përkundrazi, Serbia operon në një mjedis më fleksibël, ku pengimi ka kosto më të ulëta dhe paqartësia ruan vlerë.

Efekti i tretë është i brendshëm. Rritja ekonomike ngadalësohet për shkak të pasigurisë, rënies së besimit të investitorëve dhe paqëndrueshmërisë së përsëritur. Emigrimi rritet. Pakënaqësia publike ndaj elitave thellohet. Diskursi politik radikalizohet. Në një kontekst të tillë, edhe politika racionale bëhet më e vështirë për t'u ruajtur.

Ky skenar shërben si një kornizë paralajmëruese e vlefshme, pasi përfshin zhvillime si: rënia e stimujve për zgjerim, lodhja në rritje me procesin e dialogut dhe rikthimi i narrativave nacionaliste. Në këtë mjedis, incidentet e izoluara rrezikojnë të bëhen pjesë e zakonshme e peizazhit politik, dhe jo përjashtime. Është e rëndësishme të theksohet se ky nuk është një projeksion i një konflikti të ri të hapur, por një situatë ku mekanizmat joformalë dhe stabilizues që deri më tani kanë menaxhuar rreziqet në Kosovë fillojnë të dobësohen dukshëm.

Vlera kryesore e këtij skenari është se imponon një njohje të vështirë. Përkeqësimi strategjik i Kosovës nuk kërkon një "tradhti" të vetme dramatike nga Perëndimi. Ai mund të vijë përmes një zinxhiri degradimesh të vogla, të kombinuara me dështimin e brendshëm për t'u përshtatur në kohë.

7. IMPLIKIMET, TREGUESIT E HERSHËM PARALAJMËRUES DHE PËRFUNDIMI

Katër skenarët çojnë në një përfundim të përgjithshëm: E ardhmja strategjike e Kosovës deri në vitin 2030 do të varet më pak nga deklaratat formale të mbështetjes dhe më shumë nga aftësia për ta konvertuar përafrimin e jashtëm në rezultat institucional konkret. Kosova tashmë ka orientim. Ajo ka nevojë për kapacitet konvertimi.

Në të gjithë skenarët, dalin në pah pesë mësim kryesore.

SË PARI, funksionaliteti politik i brendshëm është faktori mundësues vendimtar.

Kjo analizë e trajton stabilitetin institucional si një kusht të ndërthurur dhe jo si faktor të veçantë, por skenarët tregojnë pse ai është themelor. Në çdo skenar pozitiv, apo edhe mesatarisht pozitiv, Kosova fillimisht rikthen aftësinë për të vepruar si shtet: për të ratifikuar marrëveshje, për të zbatuar reforma, për të ruajtur vazhdimësi politike dhe për të komunikuar në mënyrë strategjike me partnerët. Në çdo skenar negativ, bllokada e brendshme i amplifikon kufizimet e jashtme. Paralajmërimi i të intervistuarit A duhet të interpretohet si një tezë qendrore strategjike, jo si një vërejtje e rastësishme politike: pa një mjedis të qëndrueshëm të brendshëm, progresi i jashtëm mbetet thellësisht i kufizuar (i intervistuarit A, intervistë personale, 2026).

SË DYTI, Kosova duhet të ndalojë trajtimin e katër faktorëve drejtues si çështje politike të ndara nga njëra-tjetra.

Dosja e SHBA-së nuk lidhet vetëm me diplomacinë dypalëshe. Ajo ndikon drejtpërdrejt në kredibilitetin e NATO-s dhe në kalkulimet politike brenda BE-së. Dosja e BE-së nuk ka të bëjë vetëm me hapat juridikë të anëtarësimit. Ajo u jep formë stimujve

për reforma, besimit të investitorëve dhe fuqisë ndikuese në dialog. Dosja e sigurisë nuk është vetëm çështje e numrit të trupave të KFOR-it. Ajo ndikon në klimën politike të dialogut. Ndërsa dialogu nuk është thjesht një proces i negociatave. Ai kushtëzon pothuajse çdo dimension tjetër. Një qeveri që i menaxhon këto fusha veçmas do të ketë performancë të dobët në çdo skenar.

SË TRETË, integrimi gradual me faza ka rëndësi thelbësore për Kosovën.

Skenari më i mirë nuk kërkon anëtarësim formal në BE apo NATO deri në vitin 2030. Ai kërkon që Kosova të bëhet më e vështirë për t'u përjashtuar dhe më e lehtë për t'u integruar në praktikë. Plani i Rritjes, Agjenda e Reformave, pjesëmarrja më e thellë në mekanizmat evropianë dhe euroatlantikë të sigurisë, qasja më e gjerë në tregun unik dhe bashkëpunimi më sistematik në mbrojtje kanë rëndësi sepse rrisin integrimin e Kosovës në Perëndim.

SË KATËRTI, rreziku më i madh strategjik është normalizimi i zgjatur në zonën gri.

Një krizë akute tërheq vëmendje dhe mund të nxisë ndërhyrje të jashtme. Ngecja e zgjatur është më e rrezikshme në mënyrë të heshtur. Ajo normalizon vonesat, dobëson urgjencën për reforma dhe u lejon të tjerëve të përcaktojnë kufirin e epërm të Kosovës. Për këtë arsye, Skenari III meriton po aq vëmendje politike sa Skenari IV. Shtetet rrallë rrëshqasin drejt skenarëve më të këqij në mënyrë të menjëhershme. Ato zakonisht stabilizohen fillimisht në ekuilibra të pafavorshëm.

SË PESTI, Kosovës i nevojitet një doktrinë strategjike e përgatitjes.

Komisionit Evropian – kalimi nga politika reaktive në politikë proaktive dhe parashikuese – është drejtpërdrejt i aplikueshëm për Kosovën (Komisioni

Evropian, 2025a). Një shtet me nivelin e ekspozimit që ka Kosova nuk mund të përballojë një politikë që ndërtohet vetëm pas goditjes.

TREGUESIT E HERSHËM PARALAJMËRUES 2027–2028

Institucionet e Kosovës duhet të monitorojnë një grup të vogël indikatorësh konkretë që sinjalizojnë se cili skenar bëhet më i mundshëm:

publike dhe lirinë e shprehjes; nëse diplomacia e shteteve anëtare sjell lëvizje në mesin e shteteve mosnjohëse apo, nga ana tjetër, më shumë hezitim në mesin e shteteve njohëse.

Konfigurimi i pozicionit të SHBA-së:

Çdo vendim për reduktim të trupave në KFOR, veçanërisht nga SHBA-ja; frekuenca dhe niveli i konsultimeve strategjike Kosovë–SHBA; nëse Kosova vazhdon të përfshihet në iniciativa të sigurisë të mbështetura nga SHBA-ja përtej gjesteve simbolike.

NATO/KFOR:

Mesazhet politike të kontribuuesve kryesorë, jo vetëm numrat e trupave; zgjerimi apo ngecja e bashkëpunimit praktik me strukturat e NATO-s; shpejtësia dhe vendosmëria e reagimeve të NATO-s ndaj incidenteve në veri.

Trajektorja e aderimit në BE:

Nëse Këshilli kërkon Opinionin e Komisionit Evropian për aplikimin e Kosovës; nëse Kosova ratifikon dhe zbaton Marrëveshjet e Instrumentit për Reforma dhe Rritje Ekonomike dhe të Kredisë në kuadër të Planit të Rritjes; ritmi dhe kredibiliteti i reformave në sundimin e ligjit, administratën

Dialogu për normalizim:

Nëse Serbia nënshkruan dhe zbaton Marrëveshjen për Rrugën drejt Normalizimit; nëse çështjet që prekin serbët e Kosovës trajtohen në mënyrë domethënëse dhe përfshirëse nga qeveria.

8. DREJTIMET PRIORITARE TË POLITIKAVE

Bazuar në skenarët e mësipërm, Kosova duhet t'u japë prioritet veprimeve të mëposhtme.

1. Rikthimi i funksionalitetit institucional si detyrë e sigurisë kombëtare. Bllokimi institucional nuk duhet të trajtohet më si fërkim i zakonshëm demokratik. Në rastin e Kosovës, ai dobëson drejtpërdrejt fuqinë ndikuese të jashtme. Marrëveshjet ndërpartiake për funksionalitetin minimal shtetëror – miratimi i buxhetit, ratifikimi i marrëveshjeve ndërkombëtare, vazhdimësia e reformave të BE-së dhe përfaqësimi koherent në dialogun e normalizimit – duhet të ndiqen si domosdoshmëri strategjike.
2. Ndërtimi i një mekanizmi të integruar të koordinimit strategjik rreth katër faktorëve drejtues. Kosova duhet të krijojë një celulë strategjike ndërinstucionale, të vogël dhe të përhershme, që lidh Zyrën e Kryeministrit, Presidencën, Ministrinë e Punëve të Jashtme, institucionet e mbrojtjes dhe sigurisë, strukturat e integritimit në BE dhe komisionet përkatëse parlamentare. Qëllimi i saj do të ishte harmonizimi i mesazheve, ndjekja e indikatorëve dhe përgatitja e opsioneve alternative, në vend të reagimeve ad hoc.
3. Trajtimi i Planit të Rritjes si instrument gjeopolitik dhe jo vetëm si program teknik. Agjenda e Reformave të Kosovës duhet të zhvendoset më pranë qendrës së vendimmarrjes politike. Përbushja e detyrimeve sipas këtij Instrumenti është një nga fushat e pakta ku Kosova mund të gjenerojë progres të dukshëm, edhe nën kufizimet aktuale politike që vijnë nga vendet e BE-së që nuk e njohin atë. Dështimi në zbatimin e tij do të forconte çdo argument për kujdes të shtuar apo hezitim nga BE-ja.
4. Rikonceptimi i dialogut rreth reciprocitetit strategjik dhe integritimit të brendshëm. Kosova duhet të zhvillojë një doktrinë më të qartë për atë që dëshiron që dialogu të prodhojë deri në vitin 2030, nëse njohja e plotë mbetet e paarrtshme. Ajo doktrinë duhet të kombinojë dy rrugë: angazhim më të thellë të brendshëm me serbët e Kosovës mbi qeverisjen dhe shërbimet publike, dhe një këmbëngulje më të fortë që lëshimet e jashtme të gjenerojnë fitime korresponduese në pozicionin ndërkombëtar dhe sovran të Kosovës.
5. Thellimi i integritimit praktik të sigurisë edhe pa perspektiva të menjëhershme anëtarësimi. Kosova duhet të zgjerojë bashkëpunimin dypalësh në mbrojtje, ndërveprueshmërinë, ushtrimet e qëndrueshmërisë, bashkëpunimin kibernetik dhe gatishmërinë civile. Synimi duhet të jetë ngushtimi i hendekut të sigurisë edhe nëse rrugët formale drejt NATO-s mbeten të bllokuara politikisht.
6. Rifunksionalizimi i marrëdhënies me SHBA-në përmes relevancës, jo vetëm përmes sentimentit. Afërsia historike mbetet e rëndësishme, por Kosova duhet të dëshmojë gjithnjë e më shumë rëndësinë e saj operacionale përmes bashkëpunimit në mbrojtje, kontributeve në misione shumëkombëshe dhe komunikimit strategjik të disiplinuar. Partneriteti do të ketë peshë më të madhe në një botë ku Uashingtoni i trajton zotimet sipas prioritetit.
7. Angazhimi me kryeqytetet e BE-së. Kosova ka nevojë për një qasje “kryeqytet pas kryeqyteti” brenda BE-së. Strategjia diplomatike për Spanjën ose Sllovakinë nuk mund të jetë e njëjtë me atë për Gjermaninë, Italinë apo Francën. Gjithashtu, Kosova nuk duhet t'i anashkalojë njohësit skeptikë. Diplomacia më e përpiktë ka rëndësi thelbësore.
8. Institucionalizimi i parashikimit strategjik. Planifikimi i skenarëve nuk duhet të përfundojë me këtë

dokument. Institucionet e Kosovës duhet të adoptojnë një praktikë rishikimi vjetor të parashikimit mbi mjedisin perëndimor, duke kombinuar indikatorët politikë, ekonomikë dhe të sigurisë. Përgatitja përmirësohet kur pasiguria bëhet subjekt i diskutimit përpara se të shndërrohet në destabilizim

Rrugëtimi i Kosovës drejt vitit 2030 nuk do të vendoset nga optimizmi apo pesimizmi. Ai do të vendoset nga fakti nëse shteti vepron sikur pasiguria është tashmë gjendje normale e mjedisit të tij strategjik.

E vërteta inkurajuese është se Kosova ende ka fuqi vepruese reale dhe mund t'i dalë zot vetes. Ajo

ka një konsensus pro-perëndimor, partneritete të vlefshme ndërkombëtare, një ombrellë sigurie funksionale – ndonëse të rënduar – dhe qasje në instrumente evropiane që qeveritë e mëparshme nuk i kishin. E vërteta më e hidhur është se asnjë nga këto avantazhe nuk është avantazh që vetë-aktivizohet. Ato kërkojnë kapacitet shtetëror, disiplinë strategjike dhe seriozitet politik.

Pyetja për Kosovën, pra, nuk është nëse katër vitet e ardhshme do të jenë të lehta. Nuk do të jenë. Pyetja është nëse vendi do t'i përdorë ato për t'u kyçur më thellësisht në Perëndim, apo nëse do të vërtitet në paqartësi aq gjatë sa të tjerët të përcaktojnë kufijtë e së ardhmes së saj. Kjo është zgjedhja strategjike në thelb të çështjes se ku do të jetë Kosova në vitin 2030.

9. BIBLIOGRAFIA

1. Atlantic Council. (2025). Global Foresight 2025. Scowcroft Center for Strategy and Security.
2. Center for European Policy Analysis (CEPA). (2026, March 18). A U.S. Kosovo pull-out? The wrong move at a bad time.
3. Čeperković, M., & Gaub, F. (Eds.). (2018). Balkan futures: Three scenarios for 2025. European Union Institute for Security Studies.
4. European Commission. (2024a). Kosovo Report 2024.
5. European Commission. (2024b, October 23). Commission approves Reform Agendas of Albania, Kosovo, Montenegro, North Macedonia and Serbia, paving way for payments under the Reform and Growth Facility.
6. European Commission. (2024d, October 30). Commission adopts 2024 Enlargement Package.
7. European Commission. (2025a). Strategic Foresight Report 2025: Resilience 2.0: Empowering the EU to thrive amid turbulence and uncertainty.
8. European Commission. (2025b). 2025 Communication on EU enlargement policy.
9. European Commission. (2025c). Growth Plan for the Western Balkans / Reform and Growth Facility for the Western Balkans.
10. NATO. (2026a, February 9). NATO's role in Kosovo.
11. NATO. (2026b, March 17). NATO and the European Union discuss stability in the Western Balkans.
12. Interviewee A. (2026, March). Interview with the author. Unpublished transcript.
13. Interviewee B. (2026, March). Interview with the author. Unpublished transcript.
14. Reuters. (2026, March 30). Kosovo approves troops to Gaza under U.S.-backed scheme.
15. UNDP. (2018). Foresight Manual: Empowered futures for the 2030 Agenda.
16. World Bank. (2025a). Kosovo country fact sheet / country note.
17. World Bank. (2025b). Western Balkans Regular Economic Report No. 28 (Fall 2025): Kosovo country section.

KOSOVA NË VITIN 2030

Një dokument diskutimi me qasje parashikuese mbi angazhimin e SHBA-së, integrimin në BE, NATO/ KFOR dhe dialogun për normalizim Kosovë-Serbi

PUBLIKUAR NGA:

© Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS)

© Konrad-Adenauer-Stiftung (KAS)

AUTORË:

Jeta LOSHAJ

Ramadan ILAZI

DIZAJNI DHE PARAQITJA NGA:

Brand Vision Shpk

Kontakti: +383 45 559 923

Email: brandvision.rks@gmail.com

© **Mohim i përgjegjës:** Pikëpamjet e shprehura në këtë dokument janë të autorit dhe nuk paraqesin medoemos pikëpamjet e Konrad-Adenauer-Stiftung. Ky botim i Konrad-Adenauer-Stiftung shërben vetëm për qëllime informative. Ai nuk mund të përdoret nga partitë politike ose nga aktivistët apo mbështetësit zgjedhorë për qëllime të reklamës zgjedhore..

Katalogimi në botim – (CIP)
Biblioteka Kombëtare e Kosovës “Pjetër Bogdani”

327(496.51)(047)

Loshaj, Jeta

Kosovo in 2030 : a foresight discussion paper on U.S. engagement, EU integration, NATO/KFOR, and the Kosovo-Serbia normalization dialogue / Jeta Loshaj, Ramadan Ilazi. - Prishtinë : Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë, 2026. - 29 f. ; 24 cm.

1. Ilazi, Ramadan

Rreth QKSS

E themeluar në prill 2008, Qendra Kosovare për Studime të Sigurisë (QKSS) është organizatë e specializuar, e pavarur dhe joqeveritare. Qëllimi kryesor i QKSS-së është të promovojë demokratizimin e sektorit të sigurisë në Kosovë dhe të përmirësojë punën hulumtuese dhe të avokimit në lidhje me sigurinë, sundimin e ligjit dhe bashkëpunimin rajonal dhe ndërkombëtar në fushën e sigurisë.

QKSS synon të rrisë efektivitetin e Reformës së Sektorit të Sigurisë (RSS) duke mbështetur programet RSS nëpërmjet hulumtimeve, ngjarjeve, trajnimeve, avokimeve dhe këshillave të drejtpërdrejta të politikës.

Avancimi i ideve të reja dhe metodave të shkencave sociale janë gjithashtu vlerat thelbësore të qendrës. Çdo vit, QKSS publikon një numër të madh të raporteve, dokumente të politikave dhe dokumente të shkurtra të politikave. Gjithashtu, organizon më shumë se 200 evente publike duke përfshirë konferenca, tryeza të rrumbullakëta, debate dhe ligjërata në Kosovë, dhe në bashkëpunim me partnerët regional dhe ndërkombëtar.

Një sferë e gjerë e aktiviteteve përfshijnë hulumtimet, ndërtimin e kapaciteteve, ndërgjegjësimin dhe avokimin. Puna e QKSS mbulon një gamë të gjerë temash, duke përfshirë, por pa u kufizuar në reformën dhe zhvillimin e sektorit të sigurisë; identifikimin dhe analizimin e risqeve të sigurisë që lidhen me ekstremizmin, radikalizmin dhe krimin e organizuar; politikën e jashtme dhe bashkëpunimin rajonal; dhe vlerësimin e sundimit të ligjit në Kosovë.

Rreth KAS

Konrad-Adenauer-Stiftung është fondacion politik gjerman që u zhvillua nga Shoqata për Punën Edukative Demokristiane, e themeluar në vitin 1955. Prej vitit 1964, mban emrin e Kancelarit të parë Federal, Konrad Adenauer. Ne ndihemi të lidhur me kujtesën dhe trashëgiminë politike të Adenauer; parimet e tij shërbejnë si udhëzime, mision dhe përkushtim për ne. Prandaj, jemi të lidhur politikisht me Unionin Kristian Demokrat të Gjermanisë, por jemi të pavarur financiarisht dhe organizativisht.

Promovimi i demokracisë liberale dhe një ekonomie sociale të tregut, i paqes dhe lirisë, marrëdhënive transatlantike dhe unifikimit evropian - kjo është çka e përfaqëson Konrad-Adenauer-Stiftung.

Edhe pse puna në Kosovë filloi shumë më herët përmes projekteve të ndryshme, KAS u regjistrua zyrtarisht në Prishtinë në qershor 2007. Prej atëherë, KAS është fokusuar në edukimin politik, edukimin qytetar dhe forcimin e shoqërisë civile, integrimin evropian, mbështetjen e dialogut ndëretnik dhe ndërfetar, promovimin e ekonomisë së tregut të lirë dhe tema të tjera, të cilat së bashku me partnerët tanë lokal dhe ndërkombëtarë, i kemi trajtuar përmes seminareve, konferencave, diskutimeve dhe botimeve të shumta.

qkss.org
securitybarometer.qkss.org

